2/2016

SVET a my

ISSN 1339-911X

Cesta za prioritami SK PRES

Čo konkrétne priority Európanom prinesú?

NATO sa opäť rozrastie

Rozhovor s koordinátorom vstupu Čiernej Hory Veskom Garčevićom

List veľvyslanca

Postrehy z Londýna

Slovensko predsedá Rade EÚ.

Aká je história a budúcnosť V4?

GLOBSEC opäť priniesol zaujímavých hostí.

Závery Svetového humanitárneho summitu.
Foto: OCHA/Charlotte Cans.

Úspešná Slovenka v NASA.

Obsah

3 MINISTER M. LAJČÁK: ČELÍME VÄČŠÍM VÝZVAM AKO SME OČAKÁVALI
4 CESTA ZA PRIORITAMI PREDSEDNÍCTVA
6 SUVENÍRY PRIPOMÍNAJÚCE SLOVENSKO
8 FOTOREPORTÁŽ: JEDEN DEŇ V TLAČOVOM CENTRE V REDUTE
9 PODUJATIA SLOVENSKÝCH INŠTITÚTOV K SK PRES
10 REZORT ZAHRANIČIA DOSTAL VHODNÚ BUDOVU
11 LIST Z LONDÝNA
12 KTO BUDE NOVÝM ŠÉFOM OSN A „TVÁROU PLANÉTY"?
13 25 ROKOV V4 Z POHĽADU NAŠEJ DIPLOMACIE
14 V4 JE ZNÁMA A PRÍŤAŽLIVÁ REGIONÁLNA ZNAČKA
16 NAŠE ČLENSTVO V RADE EURÓPY DOZRELO
17 IRÁN DNEŠNÝMI OČAMI
20 GLOBSEC ODŠTARTOVAL NOVÚ DEKÁDU
22 NATO SA ROZRASTIE O NOVÉHO ČLENA
24 QUO VADIS HUMANITÁRNA POMOC?
26 TTIP - HROZBA ALEBO ŠANCA?
28 PREDSTAVUJEME SLOVENSKÉ INŠTITÚTY: VARŠAVA
30 M. MUSILOVÁ: REPREZENTOVALA NÁS V EXPERIMENTOCH NASA
30 JUBILEJNÝ ROK MÓRICA BEŇOVSKÉHO
32 KRÁTKY SLOVNÍK DIPLOMATICKEJ PRAXE
34 PREDSTAVUJEME EUROMINCE – ANDORRA
35 ZAMESTNANEC – DOSTUPNÝ CIEĽ KYBERÚTOKU
35 NOVINKY V MEDZINÁRODNEJ ZMLUVNEJ ZÁKLADNI SR

• Fotografia na obálke: Jaroslav Polák.

Čelíme väčším výzvam ako sme očakávali

Od 1. júla sa Slovensko postavilo na čelo jednej z troch najdôležitejších európskych inštitúcií – Rady Európskej únie. Do predsedníctva sme vhupli naozaj strmhlav a čelíme oveľa väčším výzvam ako sme pôvodne očakávali, ale sme pripravení sa s tým popasovať a nespomalili sme ani v lete.

Môžem smelo konštatovať, že od prvého dňa sme v najužšom kruhu európskych diskusií o budúcnosti EÚ. Tá je ovplyvnená viacerými faktormi, ako je brexit, migrácia, či komplikovaná politická situácia vo svete. Do Bratislavy postupne prichádzajú európski politici, aby rokovali nielen o nových víziách, ale aj o návrate spokojnosti radových občanov s Úniou. Čiže významnou súčasťou diskusie je aj otázka zlepšenia komunikácie s občanmi o európskych témach a jej pozitívnom prínose pre ich každodenný život.

Celý tento polrok budeme toto dianie riadiť a ovplyvňovať a zároveň budeme vystupovať v mene polmiliardového spoločenstva členských štátov EÚ. Nemôžeme totiž zabúdať, že ani v čase, keď Únia čelí vlastným vnútorným výzvam, sme naďalej globálnym hráčom a v našom susedstve sú partneri, ktorým musíme naďalej venovať našu pozornosť a pomáhať im v ich transformácii a približovaní sa k európskym hodnotám a štandardom.

Slovensko sa predsedníckeho kresla v Rade EÚ ujíma vôbec po prvýkrát. Až doteraz sme z členstva v EÚ čerpali prakticky len výhody: možnosť študovať, pracovať a cestovať kdekoľvek v rámci EÚ; financie na obnovu či vybudovanie cestnej siete, čističiek, na rôzne sociálne či odborné programy. Z bruselskej pokladnice nám každý rok príde 1,67 miliardy eur. Teraz až do konca roka dostávame príležitosť splatiť Európe aspoň malý zlomok z toho, čo od nej berieme.

Som rád, že aj náš časopis „Svet a my“ sa venuje prioritám slovenského predsedníctva a že ich význam podrobne vysvetľuje čitateľom. Hospodársky silná Európa, Moderný jednotný trh, Udržateľná azylová a migračná politika a Globálne angažovaná Európa – to sú hlavné piliere nášho šesťmesačného predsedníctva a pevne verím, že sme pripravení ich zodpovedne plniť.

Už doterajší priebeh SK PRES priniesol prvé konkrétne úspechy, ktoré sa podarilo dosiahnuť od začiatku júla: otvorenie dvoch kľúčových kapitol v prístupovom procese EÚ so Srbskom a dohodu členských štátov o budúcoročnom rozpočte. Absolvovali sme viacero neformálnych ministerských podujatí, ktoré sú vždy aj priestorom na diskusiu k aktuálnym témam. A tých bolo v posledných týždňoch naozaj veľa – spomeňme len udalosti v Nice, či v Turecku.

Slovenské predsedníctvo v Rade EÚ zároveň intenzívne pracuje na príprave najvýraznejšieho podujatia SK PRES – neformálnej schôdzky premiérov a prezidentov 27 členských štátov v Bratislave 16. septembra, kde majú lídri diskutovať o budúcnosti EÚ po odchode Británie.

Predsedníctvo je udalosť celospoločenského významu. Jeho úspech alebo neúspech sa nebude spájať s konkrétnym menom, stranou alebo vládou. Všetci ho budú spájať s našou krajinou. Hoci žiadne nalinkované a objektívne merateľné hodnotenie predsedníctva neexistuje, dojem, aký si našim predsedníctvom vytvoríme u partnerov, sa s nami na európskej pôde ponesie niekoľko ďalších rokov.

Predsedníctvo je príležitosť nielen splniť si povinnosť voči EÚ, ale aj predstaviť sa v priaznivom svetle. Tým, že naši ministri, diplomati a experti vedú rokovania EÚ a hľadajú konsenzus a spoločné pozície, ukazujeme našu odbornosť a manažérske schopnosti. Tým, že na pol roka musíme odsunúť do úzadia národné záujmy a pracovať na nachádzaní európskej zhody, sa dostávame do novej polohy. To je príležitosť ukázať našu vyspelosť a zrelosť, schopnosť docieliť kompromisy a byť úprimným vyjednávačom a mediátorom v zbližovaní rozdielnych záujmov jednotlivých členov EÚ. Je to tiež príležitosť pripomenúť, že nie sme len pasívnym prijímateľom politík a rozhodnutí EÚ, ale aktívne a plnohodnotne sa podieľame na ich formovaní.

Predsedníctvo je v neposlednom rade aj príležitosť ukázať Slovensko svetu: na takmer 200 predsedníckych podujatí postupne prichádza do Bratislavy viac ako 20 tisíc delegátov z celej EÚ i partnerských krajín. A nezabúdajme, že spolu s nimi i európske médiá. Ich vnímanie sa neobmedzí len na samotné rokovania, ale aj na to, akí sme ľudia a aká je naša krajina.

Chcem ubezpečiť, že tak svedomito, ako sme sa na predsedníctvo pripravovali, ho aj vykonávame a budeme vykonávať – aby si na jeho konci vedela Európa jednoznačne a uspokojivo odpovedať na otázku, čo mala z nášho historicky prvého predsedníctva.

Miroslav Lajčák

Do Bratislavy postupne prichádzajú európski politici, aby rokovali nielen o nových víziách, ale aj o návrate spokojnosti radových občanov s Úniou.

Cesta za prioritami predsedníctva

Slovenské predsedníctvo v Rade Európskej únie (SK PRES) odštartovalo a naplno sa rozbehlo. Všade sa usmieva predsednícke logo a agendu rokovaní navrhuje Slovensko podľa priorít definovaných v programe nášho predsedníctva.

• Krátko pred prevzatím predsedníctva navštívilo Bratislavu Kolégium EK. Spoločná fotografia: Andrej Kližan.

Rozhodli sme sa pripraviť stručný, ale o to údernejší a strategickejší program, ktorý presnejšie odzrkadlí a pomenuje potreby únie.

Ako sa však tento program pripravoval? Čo prinášajú štyri kľúčové priority, ktoré obsahuje?

NA ZAČIATKU BOLO TRIO

Lisabonská zmluva, ktorá vstúpila do platnosti v decembri 2009, zaviedla spoluprácu troch po sebe idúcich predsedníctiev, tzv. trio. Bolo vytvorené preto, aby jednotlivé priority predsedníctiev vzájomne na seba nadväzovali a pre občanov EÚ skutočne prinášali pridanú hodnotu. Slovensko predsedá Rade EÚ v predsedníckom triu s Holandskom a Maltou, s ktorými sme pripravovali 18-mesačný program Rady EÚ, tzv. spoločný program tria.

V roku 2015 naše holandsko-maltsko-slovenské trio prišlo s novým konceptom programu. V porovnaní s predchádzajúcimi rozsiahlymi dokumentmi sme sa rozhodli ísť inovatívnou cestou a pripraviť stručný, ale o to údernejší a strategickejší program, ktorý presnejšie odzrkadlí a pomenuje potreby Únie.

Pripomeňme si, že predsedníctvo predsedá len jednej z inštitúcií EÚ, Rade Európskej únie, a nie celej Únii. Tým prichádzame k obsahovej inšpirácii pri tvorbe priorít, a tou je spolupráca s ostatnými inštitúciami EÚ, konkrétne s Európskou radou a Európskou komisiou. Prvým odrazovým dokumentom bol Strategický program pre Úniu v časoch zmien. Ten prijali hlavy štátov a premiéri členských krajín Únie na zasadnutí Európskej rady v roku 2014 a určili, ktoré témy by mali rezonovať najbližších 5 rokov. Ďalším dôležitým dokumentom, týkajúcim sa predkladania legislatívy Európskou komisiou, bol Pracovný program Komisie, ktorý v októbri 2015 stanovil, čo bude na stole v roku 2016.

Do písania spoločného programu boli zapojené štátne správy všetkých troch krajín. Na Slovensku tento proces koordinovalo Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Spoločný program nášho tria napokon v decembri 2015 potvrdila Rada pre všeobecné záležitosti v Bruseli.

NÁŠ PROGRAM NA ŠESŤ MESIACOV

Po schválení spoločného programu tria nadišiel čas zadefinovať konkrétne priority nášho 6-mesačného predsedníctva. Pri ich tvorbe sme prihliadali aj na pokrok v jednotlivých oblastiach, ktorý dosiahlo holandské predsedníctvo. Výsledkom výbornej spolupráce so všetkými ministerstvami SR, ale aj ďalšími orgánmi a organizáciami, bol Program predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie, ktorý koncom júna 2016 schválila vláda SR.

Program definuje štyri kľúčové prioritné oblasti nášho predsedníctva: Hospodársky silnú Európu, Moderný

jednotný trh, Udržateľnú azylovú a migračnú politiku a Globálne angažovanú Európu, ktorým sa budeme podrobnejšie venovať. (Pozn.: Cieľom článku nie je vymenovať všetky priority predsedníctva, tie nájdete v Programe SK PRES.)

1. Hospodársky silná Európa

Nie je to tak dávno, čo svet zasiahla finančná a následne ekonomická kríza a pohltila aj Európsku úniu. Ekonomická kríza sa odzrkadlila v rozsiahlej strate pracovných miest. V Grécku následne prepukla dlhová kríza a tá opätovne zasiahla celú eurozónu, ktorá musela Grécko „ťahať z kaluže". Nemohlo zostať bez povšimnutia, že Únia resp. eurozóna na takúto krízu nebola pripravená. Preto bol v júni 2015 prijatý plán na prehĺbenie hospodárskej a menovej únie (Správa piatich predsedov), ako pripraviť eurozónu na podobné ekonomické turbulencie v budúcnosti.

Niektoré problémy priniesli banky. Preto jedno z opatrení, ktoré sú na stole SK PRES, je európsky systém ochrany vkladov, tzv. tretí pilier bankovej únie. Momentálne sa v každom štáte môže uplatňovať rozdielna výška ochrany vkladov. Pre ilustráciu uveďme, že vo vašej krajine máte v prípade krachu banky chránený vklad do výšky 100 000 eur. V inom štáte povedzme do 300 000 eur. Čo spravíte, ak začnete mať vážne pochybnosti o hospodárskom vývoji vo vašej krajine? Aby ste mohli pokojnejšie spávať, vezmete svoje eurá a vložíte ich do banky štátu, ktorý vám poskytuje vyššiu ochranu vašich ťažko zarobených peňazí. Avšak, môžu pokojne spávať ministri financií obidvoch štátov? Ani tak veľmi nie! Jeden štát sa musí vyrovnať s odlivom financií, ktorý ešte viac zhorší jeho ekonomickú situáciu. Druhý zasa s tým, že ak sa kríza rozšíri aj na jeho územie a bude musieť vyplatiť vklady občanov v problémových bankách, bude nadmieru zaťažený. A všetci dobre vieme, že zdravé financie sú ako manželky, pre svoju spokojnosť potrebujú pokoj a stabilitu. Aj tomu sa bude venovať SK PRES.

Okrem dokončenia bankovej únie zostávajú v architektúre hospodárskej a menovej únie aj ďalšie nedotiahnuté prvky. Monetárnu politiku eurozóny riadi Európska centrálna banka (ECB). Krajiny eurozóny teda nemôžu na ekonomické šoky svojvoľne reagovať devalváciou meny. Stimulovať ekonomiku väčšími štátnymi výdavkami zasa nemôžu kvôli tomu, že musia dodržiavať maastrichtské kritériá, ktoré stanovujú, že štátny deficit by nemal presiahnuť hranicu 3 % HDP a štátny dlh 60 % HDP. Dostávame sa tak do bludného kruhu – členský štát nemôže v čase krízy použiť monetárnu politiku, lebo tá je riadená ECB a nemôže plne využiť fiškálnu politiku, inak by mohol porušiť maastrichtské kritériá. Preto slovenské predsedníctvo podporuje doplnenie architektúry o potrebné fiškálne nástroje na európskej úrovni – európske poistenie v nezamestnanosti a spoločný európsky investičný nástroj.

Zamestnanosť je kľúčovým faktorom rastu a stability. Malé a stredné podniky, ktoré predstavujú 99 % podnikov v EÚ, patria medzi hlavných tvorcov pracovných miest. Ich financovanie sa však takmer výhradne opiera o bankové úvery a keďže ide o malé subjekty, nedostávajú také výhodné úverové podmienky ako veľké podniky. Preto je potrebné, aby sa možnosti ich financovania rozšírili (napríklad cez kolektívne financovanie). Tento problém by mala riešiť únia kapitálových trhov, ktorú slovenské predsedníctvo bude tiež posúvať vpred.

2. Moderný vnútorný trh

Vyše 300 miliónov Európanov používa internet každý deň. V digitalizácii je teda skutočne ekonomický potenciál. Preto EÚ podporuje budovanie jednotného digitálneho trhu. Avšak stále môžete naraziť na diskriminačné praktiky predajcov. Napríklad niektorí internetoví predajcovia presmerujú spotrebiteľa na základe jeho zemepisného umiestnenia na miestny obchod s inými cenami. Tým zákazníci požičovne automobilov môžu za prenájom vozidla na rovnakom mieste zaplatiť rozdielnu sumu kvôli rozdielnej štátnej príslušnosti. Je to fér? Nie je. Táto praktika sa nazýva neoprávnený geo-blocking a už je na stole EÚ v podobe návrhu nariadenia o odstránení neoprávneného zemepisného blokovania, a aj medzi prioritami SK PRES.

Priority SK PRES: Hospodársky silná Európa, Moderný jednotný trh, Udržateľná azylová a migračná politika a Globálne angažovaná Európa.

• Prvé formálne konzultácie krajín predsedníckeho tria Holandsko – Slovensko – Malta v Rade EÚ sa konali 28. marca 2014 z iniciatívy vtedajšieho štátneho tajomníka Petra Javorčíka. Maltskú delegáciu viedol parlamentný tajomník vlády pre predsedníctvo v Rade EÚ a fondy EÚ Ian Borg (druhý zľava), holandskú generálny riaditeľ pre európsku kooperáciu holandského ministerstva zahraničných vecí Robert De Groot (vpravo). Vedúcich maltskej a holandskej delegácie prijal aj podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák. Foto: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

• Pamätnú euromincu predstavil štátny tajomník MZVaEZ SR Ivan Korčok. Viac o minci nájdete nižšie v rámčeku.

Čo nás trápi ďalej? Napríklad prenosnosť dát. Doma si zaplatíte službu Netflix, odídete na dovolenku na talianske pobrežie, chytíte tam úpal a budete chcieť relaxovať v chládku svojej izby pri svojom obľúbenom filme. A zrazu máte problém – zistíte, že sa neviete dopracovať k dátam, ktoré ste si zaplatili, pretože sa nachádzate v inej krajine, než tej, kde máte službu predplatenú. Tento problém, teda prístup k dátam v ktorejkoľvek krajine EÚ, by mal vyriešiť návrh nariadenia o zabezpečení cezhraničnej prenosnosti on-line služieb poskytujúcich obsah na jednotnom trhu, ktorý budeme aj počas SK PRES podporovať.

K modernému vnútornému trhu patrí aj moderný trh s energiou. Európska únia totiž spotrebúva jednu pätinu energie vyrobenej vo svete. Závislosť EÚ na dovoze energií dosahuje vyše 50 %, pričom dováža 90 % ropy a vyše 60 % zemného plynu. Okrem toho sú v Únii veľkoobchodné ceny plynu o 100 % vyššie než v USA.

Pri takomto zozname je zraniteľnosť EÚ voči narušeniu dodávok energie zrejmá a vyžaduje si dobrú spoluprácu medzi členskými štátmi v otázkach energetickej bezpečnosti. Preto je prioritou EÚ budovanie energetickej únie. Počas SK PRES budeme v tejto oblasti podporovať revíziu nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu, ktorej cieľom je posilniť princíp solidarity, regionálnej spolupráce a zvýšiť transparentnosť plynárenských kontraktov.

V Únii až 40 % energie spotrebúvame v budovách, z nich je 75 % energeticky neefektívnych. Na druhej strane EÚ produkuje vyše 30 % skleníkových plynov. Z toho vyplýva nevyhnutná potreba zvyšovať energetickú efektívnosť. Očakávaný návrh revízie smerníc o energetickej efektívnosti a energetickej hospodárnosti budov bude mať preto plnú podporu SK PRES.

3. Udržateľná azylová a migračná politika

Migrácia je historický fenomén, ktorý dal tvár mnohým krajinám a je dôležitá aj pre pracovný trh Únie. Preto sa EÚ snaží o to, aby bola atraktívnou destináciou pre kvalifikovaných migrantov. Problém však nastáva, keď migranti prichádzajú nelegálne a v neudržateľných počtoch. Súčasná migračná kríza patrí medzi najvážnejšie výzvy, ktorým EÚ čelí a potrebuje dlhodobé riešenie. Práve preto sa naše predsedníctvo zameriava na komplexné prepájanie vnútorných a vonkajších aspektov migrácie.

Po prvé, musíme vyriešiť, aby fungovala samotná únia. Niektoré členské štáty na vonkajšej hranici EÚ nezvládli nápor migrantov, ktorí vďaka voľným hraniciam Schengenu prechádzali z krajiny do krajiny. Preto je našou

Suveníry pripomínajúce Slovensko

V Európskej únii je dlhodobo zaužívanou tradíciou, že predsednícka krajina pripravuje aj prezentačné predmety. Určené sú pre účastníkov na jednotlivých podujatiach, ktoré sa organizujú priamo v predsedníckej krajine, pričom len v Bratislave očakávame viac ako 20-tisíc delegátov. Niekoľko ukážok suvenírov, ktoré pre nich naše ministerstvo pripravilo.

KRAVATY A ŠATKY

Reprezentujú vysokokvalitný, moderný slovenský grafický dizajn, v ktorom sa odrážajú bohaté tradície našej krajiny. Dizajnéri Juraj Kotoč a Nataša Bauzová si zvolili modrú farbu, charakterizujúcu vodu ako jedno z najvzácnejších bohatstiev Slovenska, zatiaľ čo grafické prvky využívajú symboliku lipy a hlaholiky. Majestátna lipa na kravate predstavuje nezlomnosť a vzájomnosť, charakterové črty považované za typické pre Slovákov. Lipový list v tvare srdca zasa ilustruje lásku a priateľstvo. Hlaholika na šatke odkazuje na dôležitý míľnik slovenských dejín – stála pri zrode našej duchovnej kultúry a kresťanských hodnôt. Hlaholské písmeno „S“ vo vzore kravát a šatiek evokuje Slovensko.

ambíciou sfunkčnenie Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže, ktorej cieľom je chrániť vonkajšie hranice EÚ a zabezpečiť prípadný návrat nelegálnych migrantov. Ľahšiu evidenciu ľudí prechádzajúcich cez vonkajšie hranice prinesie Balík inteligentných hraníc a tzv. systém vstupu-výstupu, ktorý vytvorí elektronickú databázu, registrujúcu občanov tretích štátov na základe biometrických údajov pred ich prechodom cez vonkajšiu hranicu EÚ.

Po druhé, zbytočne budeme riešiť prechod migrantov cez hranice EÚ, ak sa nebudeme zaoberať príčinami, prečo ľudia utekajú zo svojich krajín. Preto sa počas SK PRES zameriame na spoluprácu a pomoc krajinám pôvodu a tranzitu migrantov, v ktorých vládnu konflikty, hospodárska nestabilita, porušovanie ľudských práv a chudoba.

4. Globálne angažovaná Európa

Nielen medzi ľuďmi, ale aj medzi štátmi platí, že na udržanie dobrých vzťahov so svojimi susedmi, či obchodnými partnermi musia vyvinúť úsilie. Preto je aj angažovanosť EÚ v globálnych otázkach dôležitá.

Rozširovanie EÚ prinieslo nárast prosperity nielen novým členským krajinám, ale prispelo aj k rastu Únie ako takej. Snahou predsedníctva je preto zachovať dynamiku v procese rozširovania a podporovať ďalšie kandidátske krajiny v ich pokroku. Slovenské predsedníctvo bude tiež posúvať vpred efektívnu európsku susedskú politiku s cieľom stabilizovať najbližšie okolie Únie a podporovať posilňovanie transatlantických väzieb a rozvoj vzťahov s ďalšími strategickými partnermi EÚ.

Darmo budeme chcieť pozerať filmy na dovolenke v Taliansku, ak budeme mať strach z terorizmu, alebo si objednávať tovar cez elektronický obchod, ak sa budeme báť kybernetických útokov. Celý kruh sa začína a končí bezpečnosťou. Tieto aspekty vonkajšej a vnútornej bezpečnosti prepája nová Globálna stratégia EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ktorou sa EÚ aktívne zaoberá a má plnú podporu aj nášho predsedníctva.

PO BREXITE

Do pripravených priorít slovenského predsedníctva zasiahlo rozhodnutie občanov Spojeného kráľovstva opustiť Európsku úniu. Ak Spojené kráľovstvo požiada o aktiváciu článku 50 Lisabonskej zmluvy, Únia sa bude musieť po prvýkrát vyrovnať so „žiadosťou o rozvod“ .

Neznamená to, že prioritou únie už nie je digitalizácia, energetická únia, či migračná kríza. Ale okrem nastavenia nového vzťahu so Spojeným kráľovstvom sa EÚ, teda všetky členské štáty, budú musieť zamyslieť aj nad príčinou rastúcej nespokojnosti občanov a strácajúcou sa väzbou medzi občanmi a Úniou. O návrat k spokojnosti občanov sa snaží aj naše predsedníctvo, ktoré má v prioritách jasnú ambíciu prinášať hmatateľné výsledky, ktoré skutočne zlepšia životy občanov a zabránia ďalšej skepse a fragmentácii. Prvé odpovede sa bude snažiť priniesť aj summit 27 členských krajín EÚ, ktorý sa zíde v septembri 2016 v Bratislave.

Barbora Ondejčíková

• Hore: Rokovania na úrovni neformálnych rád sú v plnom prúde, konajú sa v priestoroch bratislavskej Reduty. Autor: Jaroslav Polák.

POŠTOVÁ ZNÁMKA

Má unikátny moderný dizajn a dodáva sa v atraktívnom balení s vôňou slovenských borovicových lesov. Lesy, symbolicky vyobrazené na známke, pokrývajú vyše 40 percent územia Slovenska a sú dôležitou súčasťou prírodného bohatstva krajiny. Dizajn pamätnej poštovej známky navrhol Peter Biľak, jeden z najvýznamnejších súčasných svetových grafických dizajnérov. Slovenskí grafickí dizajnéri pravidelne vyhrávajú prestížne ocenenia na medzinárodných súťažiach. V uplynulých piatich rokoch získal dizajn slovenských poštových známok trikrát cenu Grand Prix de l'Art Philatélique Belge et Européen za najkrajšiu známkovú rytinu v Európskej únii.

DVOJEUROVÁ MINCA

Na národnej strane pamätnej mince je v centrálnej kompozícii dominantne zobrazený slovenský štátny znak s dostredivými dynamickými líniami na pozadí, čo znázorňuje postavenie a význam Slovenskej republiky počas jej predsedníctva v Rade Európskej únie. Autorom výtvarného návrhu je Vladimír Pavlica. Mincu razili v kremnickej mincovni, kde sa mince vyrábajú nepretržite vyše sedemsto rokov a spája tak historickú tradíciu nášho mincovníctva s modernou, inovatívnou tvárou Slovenska. Dnešné portfólio mincovne zahŕňa vzácne zberateľské mince, medaily, slávnostné plakety i obehové mince mnohých krajín sveta, vrátane slovenských euromincí.

BRATISLAVSKÉ ROŽKY

Unikátne sladké pečivo je podľa doložených materiálov vychýrenou bratislavskou špecialitou už od 16. storočia a postupne sa preslávilo aj v okolitých metropolách. Pôvodná chuť a receptúra Bratislavských rožkov zostali nezmenené dodnes – sú typické bohatou orechovou alebo makovou náplňou a intenzívnou, nezameniteľnou vôňou. Pravé Bratislavské rožky sa vyrábajú len na Slovensku a sú od roku 2012 zapísané v Registri zaručených tradičných špecialít, vedenom Európskou komisiou, pod názvom Bratislavský rožok/Pressburger Kipfel/Pozsonyi kifli.

BOŠÁCKA SLIVOVICA

Bošácka dolina na západe Slovenska je okrem krásnej prírody povestná aj bohatstvom ovocia. Medzi jej najvzácnejšie plody patria prvotriedne slivky, ktoré tamojší obyvatelia už po stáročia spracúvajú pálením

Fotoreportáž: jeden deň v tlačovom centre v Redute

Na neformálne zasadnutia ministrov členských štátov EÚ v Bratislave prichádzajú delegácie ministrov z 28 krajín EÚ, ako aj množstvo novinárov. Rušný život v tlačovom centre v Redute sa vám pokúsime priblížiť nasledujúcou fotoreportážou. Väčšina fotografií je z neformálneho zasadnutia ministrov vnútorných vecí a ministrov spravodlivosti, ktoré sa konalo 7. – 8. júla 2016 v Bratislave.

06:30 – 21:00

Tlačové centrum sa otvára už dve hodiny pred začiatkom zasadnutia. Štyria stáli pracovníci, piati styční dôstojníci a stážisti počas neformálnych rokovaní zabezpečujú komplexný servis pre novinárov – asistenciu pri bezpečnostnej kontrole, vydávanie vstupných kariet, organizovanie tlačových konferencií, ako aj riešenie akýchkoľvek nepredvídaných situácií. Okrem toho sú celý deň v informačnom stánku novinárom k dispozícii v prípade otázok.

na značkový destilát. Bošácka slivovica sa kvalitou a povestnou intenzívnou chuťou preslávila už v 18. storočí a ako dar očarila jej konzumentov v Bielom dome, Kremli i Hollywoode.

ŽITAVSKÁ PAPRIKA

Paprika ako korenie je v slovenskej kuchyni nenahraditeľná. Tradičná Žitavská paprika sa pestuje v úrodných podmienkach Podunajskej nížiny a preslávila ju najmä sladká, plná chuť. K výnimočnosti prispieva jej výrazná červenooranžová farba, ktorá vzniká v poslednej fáze mletia vysušených plodov koreninovej papriky kvalitnými mlynskými kameňmi. Európska komisia výrobok registruje v zozname potravín s chráneným označením pôvodu pod názvom Paprika Žitava/Žitavská paprika.

TOKAJSKÉ VÍNO

Tokajská oblasť tvorí síce malú časť Slovenska, no v jej viniciach sa rodia kvalitné, celosvetovo známe tokajské vína. Sú typické zlatistou farbou a znamenitou sladkou chuťou, ktorá na jazyku zanechá medový nádych a ovocnú arómu. Za ich úspechom stoja tri výnimočné odrody viniča (Furmint, Lipovina a Muškát žltý), priaznivé klimatické podmienky, kvalita pôdy, a samozrejme, vinári a ich rokmi overené výrobné postupy. Európska komisia zapísala chránené označenie pôvodu „Vinohradnícka oblasť Tokaj“ do zoznamov akostných vín, vyrobených vo vymedzených regiónoch.

NABÍJACÍ A DÁTOVÝ KÁBEL CULCHARGE

Start-upový projekt Viktora Reviliaka a Jozefa Žemlu, ktorý sa dostal do výroby a distribúcie popredných telekomunikačných spoločností. Meria len šesť centimetrov, praktickosť, štýlový nadčasový dizajn a kompatibilita s akýmkoľvek typom smartfónu z neho robia skvelú pomôcku. Darček – miniatúrny rozmermi, no veľký svojou užitočnosťou – stelesňuje modernú a inovatívnu stránku Slovenska.

CD SLOVAK OPERA STARS

Slovensko patrí ku krajinám s výnimočnou tradíciou opery a silným zastúpením operných spevákov na najprestížnejších svetových operných scénach. Unikátny súbor obsahuje štyri premiérové nahrávky v súčasnosti najvýznamnejších a najžiadanejších slovenských operných spevákov – sopranistky Adriany Kučerovej, mezzosopranistky Jany Kurucovej, tenoristu Pavla Bršlíka a basistu Štefana Kocána. Komorný piesňový repertoár sa orientuje na prezentáciu tvorby slovenských skladateľov, resp. z krajín Vyšehradskej štvorky.

DVD SLOVENSKO

Audiovizuálny spot Esencia Slovenska od známeho slovenského režiséra Pavla Barabáša, s hudbou Slavomíra Solovica. Pozostáva zo štyroch paralelných šesťminútových filmov, ktoré sa navzájom dopĺňajú vo výslednom veľkoformátovom obraze a vytvárajú tým nezvyčajnú emocionálnu mozaiku o našej krajine. Predstavujú nielen jej divokú prírodu, historické mestá, nevšedné ľudové tradície, pamiatky UNESCO, ale aj Slovensko ako modernú európsku krajinu.

8:30 – 8:50

Neformálne zasadnutie sa začína príchodom delegácií ministrov do Reduty. Novinári sa zhromaždia pri VIP vstupe na prvú mediálnu príležitosť dňa – takzvaný „doorstep“. Ministrom jednotlivých krajín môžu pri tejto príležitosti položiť stručné otázky.

8:30 – 12:30

Pred oficiálnym začiatkom zasadnutia sa môžu novinári zúčastniť na tzv. „tour de table“. Táto mediálna príležitosť im umožňuje nazrieť do rokovacej sály a zachytiť atmosféru rokovania či neformálne rozhovory pred jeho oficiálnym začiatkom. Prítomní sú aj viacerí tlmočníci a vybraní členovia ministerských delegácií. Po ukončení prvého pracovného zasadnutia sa ministri presúvajú do Stĺpovej sály, kde sa spoločne odfotia pred fotostenou. Fotografie – tzv. „family photo“ sa v priebehu hodiny spracujú a všetci prítomní ministri ich dostanú vytlačené ako dar. Po viacerých mediálnych príležitostiach majú novinári čas na spracovanie získaných materiálov či prípravu otázok na tlačovú konferenciu. V Redute majú k dispozícii 106 pracovných miest, wifi pripojenie, sieťové káble aj tlačiarne. Ak nestihli niektoré významné momenty, dokumenty, fotografie i videá nájdu na webovej stránke predsedníctva www.eu2016.sk. Komplexný obrazový materiál je na portáli Flickr a u „host broadcastera“ slovenského predsedníctva – RTVS.

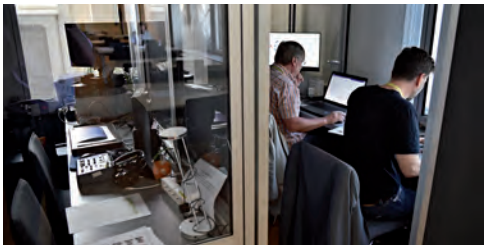
12:30 – 14:00

V libresse v Redute sa podávajú teplé obedy a ďalšie občerstvenie. Novinári majú počas celého dňa k dispozícii tiež pitný režim a kávu.

16:00 – 16:30

Po skončení pracovných zasadnutí sa novinári i vybraní účastníci zasadnutia presunú do sály určenej na tlačové konferencie. Prítomní ministri a zástupca Európskej komisie v krátkosti zhrnú výsledky rokovaní a následne odpovedajú na otázky novinárov. Všetky tlačové konferencie sa tlmočia do troch jazykov: slovenčiny, angličtiny a francúzštiny.

16:30 – 19:00

Po ukončení tlačovej konferencie majú novinári priestor na spracovanie materiálov. Okrem 106 pracovných miest môžu využiť aj dvanásť tzv. „media booths“. Šesť z nich sú profesionálne vybavené strižne a ďalších šesť sú špeciálne vybavené a odhlučnené pracovné miesta. Tlačové centrum sa zatvára štyri hodiny po skončení poslednej mediálnej príležitosti.

Simona Majerníková, Ela Rybárová

Slovenské inštitúty sa prezentujú

SK EU
Slovenské predsedníctvo v Rade Európskej únie 2016

Slovensko sa ocitlo takpovediac „vo svetle európskych reflektorov“. Naša krajina sa stala omnoho sledovanejšou, než kedykoľvek predtým. Čo pre nás predsedníctvo SR v Rade EÚ znamená z pohľadu kultúrnej diplomacie?

Predovšetkým možnosť zintenzívniť zviditeľnenie Slovenska a vďaka umeniu a kultúre umocniť pozitívny dojem z našej krajiny. Upriamiť pozornosť slovenskej i zahraničnej verejnosti na kreatívne a inovatívne nápady Slovákov. Prezentovať rozličné formy umenia od moderného, cez klasické až po tradičné. Aj preto predsedníctvo vnímame ako výnimočnú príležitosť ukázať sa svetu.

Významnú súčasť kultúrnej prezentácie tvoria podujatia organizované Slovenskými inštitútmi v ôsmich európskych metropolách. Ich realizácii často predchádzala aj niekoľkoročná príprava. Riaditelia Slovenských inštitútov spoločne s partnerskými rezortmi a inštitúciami, honorárnymi konzulárnymi úradníkmi a sponzormi vynaložili maximum úsilia, aby Slovensko mohlo predviesť kvalitnú ukážku našej kultúrnej scény.

Z množstva podujatí, ktoré Slovenské inštitúty počas predsedníctva SR v Rade EÚ uskutočnia, uvádzame iba pár príkladov:

Berlín: Výstava *„Kráľovský lesk a sláva – korunovácie v Bratislave/Prešporku 1563-1830“*.

Budapešť: Výstava „*Lajos Szalay - Koloman Sokol - Pablo Picasso“*.

Moskva: Výstava *„Slovenský textilný dizajn“* spojená s módnou prehliadkou mladých umelcov.

Paríž: Vystúpenie Umeleckého súboru Lúčnica.

Praha: Slávnostný koncert Edity Grúberovej a dirigenta Petra Valentoviča so Symfonickým orchestrom hlavného mesta Prahy FOK.

Rím: Výstava v rámci priateľských vzťahov Hlavného mesta SR Bratislavy a Perugie „*Kelti z Bratislavy“*, inštalovaná v Perugii.

Varšava: Slávnostný koncert Slovenského komorného orchestra v reprezentačných priestoroch Kráľovského zámku vo Varšave.

Viedeň: Otvárací koncert s orchestrom Bratislava Hot Serenaders s autentickou interpretáciou džezovej hudby 20-tych a 30-tych rokov.

Martina Bednárová

Rezort zahraničia dostal vhodnú budovu

Už niekoľko mesiacov je v prevádzke naša nová administratívna budova, ktorej modernú, plastickú fasádu poznajú ľudia prechádzajúci Pražskou ulicou.

Mnohí naši zamestnanci ešte nemali príležitosť detailne si prezrieť nedávno vzniknuté priestory a oceniť dielo ich autorov – architektov Jána Pavúka a Ilju Skočeka ml. Preto na prvé zoznámenie sa aspoň niekoľko základných údajov. Výstavbou budovy na Pražskej č.7 v Bratislave a jej komunikačným prepojením na jestvujúce objekty na Hlbokej č. 2 a Pražskej č. 1 sa vytvoril komplexný areál Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Došlo tak k racionalizácii umiestnenia pracovísk a zníženiu nákladov na fungovanie organizačných zložiek ministerstva. Vytvorilo sa tiež pracovné zázemie pre rozšírenú agendu zahraničnej politiky, súvisiacu so zmenou medzinárodného postavenia a nadchádzajúceho predsedníctva SR v Rade Európskej únie. Výstavba tejto novej doplnkovej budovy v rámci existujúceho areálu MZVaEZ SR zohľadnila schengenské kritéria a splnila nároky na kvalitnú komunikáciu ministerstva smerom dovnútra voči domácim aktérom zahraničnej politiky, ale i voči širšej verejnosti.

Podarilo sa splniť ciele dané pred výstavbou:

- vytvoriť stavebné a technické podmienky pre umiestnenie Konzulárneho odboru zabezpečením priestorov konzulárneho pracoviska na základe plnenia schengenských kritérií, vrátane technických opatrení na dodržanie zákona o ochrane osobných údajov;
- vytvoriť podmienky pre umiestnenie medzinárodných inštitúcii, vyplývajúcich z medzinárodných záväzkov SR a nášho ministerstva;
- vytvoriť podmienky pre umiestnenie podriadených organizácii;
- zabezpečiť veľkosť a kvalitu priestorov, ktoré vzhľadom na predsedníctvo SR v Rade EÚ ministerstvo potrebuje pre svoju činnosť.

STRUČNÝ SPRIEVODCA BUDOVOU

Administratívna budova na Pražskej č. 7 má päť nadzemných (+ jedno ustúpené) a dve podzemné podlažia, prepojené schodiskom a panoramatickým výťahom. Súčasťou uskočeného podlažia je pochôdzna terasa, ktorá môže slúžiť ako priestor na neformálne stretnutia. Terasa totiž susedí so zasadacou sálou, ktorá bude jednou z pracovných centrál počas predsedníctva SR v Rade EÚ.

Z hľadiska vnútorných priestorov sa dôraz kladie na veľkorysé riešenie dvojpodlažnej vstupnej haly s galériou, keďže ostatné administratívne podlažia sú prísne utilitárne. Otvorená, transparentná, so zeleným nádvorím prepojená vstupná hala kontrastuje s prísnym pravidelným rastrom fasády a tvorí dôstojný vstupný priestor pre návštevníkov.

Vstup do budovy z Pražskej ulice je riešený vyrovnávajúcim schodiskom, ktoré umocňuje dojem reprezentačnej budovy. Zo vstupnej dvojpodlažnej haly je prístupné Konzulárne oddelenie so vstupom pre verejnosť a bezpečnostnými turniketmi na kontrolovaný vstup zamestnancov.

Na nadzemných podlažiach sú rozmiestnené jednotlivé oddelenia, ktoré boli „ušité na mieru“ potrebám ministerstva. Interiéry sú založené na variabilite priečok, niekde sú sólo-, dvoj-, štvor-, alebo skupinové kancelárie a nechýbajú ani zasadacie priestory. Na dvoch podlažiach suterénu sú garáže (35 stojísk), sklady, serverovne a nová strojovňa vzduchotechniky garáží. Do garáží sa vchádza cez podzemné garáže Kongresovej haly, cez jednosmernú rampu pod nádvorím objektu. Podlažia podzemných garáží sú prepojené polrampami a vyrovnávajúcimi schodmi pre peších.

Celková úžitková plocha budovy je 4025,5 m², z toho čistá kancelárska plocha tvorí 1188,1 m², podzemné garáže majú 1518,9 m².

V súvislosti s výstavbou bolo nevyhnutné vykonať stavebné úpravy jestvujúcich objektov ministerstva tak, aby bola splnená požiadavka na prevádzku, bezpečnosť a komunikačné prepojenie.

Stavbu v období 4/2014 – 12/2015 realizovala spoločnosť OHL ŽS,a.s. Bratislava.

Ján Frimmer

• Vstup do budovy z Pražskej ulice je riešený vyrovnávajúcim schodiskom, ktoré umocňuje dojem reprezentačnej budovy. Budova získala nomináciu v XV. ročníku Ceny Slovenskej komory architektov za architektúru CE·ZA·AR 2016 v kategórii Občianske a priemyselné budovy. Foto: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

• Dole: Pohľad na budovu z Pražskej ulice. Foto: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

List z Londýna

William Shakespeare by si iste nepomyslel, že jeho krajania na britských ostrovoch si pripomenú 400. výročie jeho úmrtia originálne referendom, parafrázujúcim hamletovskú otázku „byť či nebyť“ tentokrát Veľkej Británie v Európskej únii.

Dnes už však vieme, ako tesná nadpolovica zúčastnených voličov rozhodla o odchode z únie. Presnejšie, vyjadrila svoj názor. Pretože referendum ani v Británii nie je právne záväzné. A aj keď absolútna väčšina poslancov britského parlamentu hlasovala proti brexitu a uvedomuje si nevyspytateľnosť tohto kroku, nikto si netrúfa postaviť sa proti väčšinovej vôli ľudu. Tak silne je v britskom genetickom kóde zakorenený rešpekt k demokracii.

Za rok pôsobenia v Londýne som sa snažil pochopiť tajomstvá ostrovných inštinktov. Priznám sa, nie vo všetkých ohľadoch sa mi to darí, Briti vedia vždy a nanovo niečím prekvapiť. Pozitívne aj negatívne. Viacerí anglickí priatelia ma pred referendom ubezpečovali, že rebelská povaha Angličanov sa prejaví v emotívnom protibruselskom odpore počas kampane, ale pri urnách zvíťazí to, čo tu volajú „common sense“ a tento zdravý rozum potvrdí členstvo v EÚ na ďalších niekoľko generácií.

Nestalo sa. Dnes sú totiž reflexy ľudí iné – silne naladené proti klasickej politike, sústredené na zachovanie konzumného životného štýlu a náchylné uprednostňovať zdanlivo jednoduché riešenia, propagované populistami. Na zdravý úsudok sa v dnešnej dobe tiež spoliehať nedá – mimochodom, toto nie sú len britské špecifiká, preto je brexit varovaním aj pre iných.

Napriek tomu, že EÚ nie je ideálna, je zatiaľ tým najlepším, čo sa podarilo pre mier a prosperitu v Európe skonštruovať a je to naša Únia, európska. My na kontinente ju vnímame týmto vlastníckym spôsobom a chceme ju vylepšovať. Ostrovný pohľad je iný – tu patrí takmer k bontónu kopnúť si do Únie kde sa dá, zveličujúc jej nedostatky, problémy a zdanlivú všemocnosť volených a nevolených bruselských byrokratov. A najmä, zdôrazňovať jej vzdialenosť od britského občana. Volič je teda pod sústavnou paľbou informácií o tom, ako ďaleký Brusel škodí Británii a bráni jej rozmachu. Vštepujú mu to hlavne médiá, ktoré majú, mimochodom, väčšinou zahraničných, neeurópskych vlastníkov. Kvôli presnosti treba dodať, že 16 miliónov Britov v referende chcelo v EÚ ostať a ide hlavne o mladších, vzdelanejších Britov z mestského prostredia. A priznať si treba aj to, že mnohé z výhrad brexitérov voči fungovaniu EÚ zase nie sú až také nezmyselné.

Čo ma v Británii v týchto mesiacoch obzvlášť znepokojuje je nárast nacionalizmu a xenofóbie. Téma migrácie, ktorou sa vyzbrojil tábor odporcov EÚ vybičovala emócie a spôsobila zníženie latky tolerancie, príznačnej pre britskú spoločnosť. Množia sa prípady útokov na cudzincov i na inak zmýšľajúcich Britov. Najohavnejším prípadom bola vražda proeurópskej poslankyne Jo Coxovej počas predreferendovej kampane zmanipulovaným nepríčetným Angličanom. Verme, že to je len dočasný fenomén.

Odchod Spojeného kráľovstva z Únie, napriek optimisticky vyznievajúcim politickým sľubom, nie je v dnešnej dobe dobrá správa – pre Britániu a jej integritu, ale ani pre zvyšok EÚ a globálnu spoluprácu. Turbulencie na finančných trhoch to jasne naznačili. Stráca nepochybne aj Slovensko, ktoré Británia vehementne presadzovala za člena Únie, ktorého občanom umožnila pracovať u seba ihneď po našom vstupe do EÚ, pre ktoré je významným odbytiskom priemyselnej produkcie a na ktoré práve smeruje najnovšia megainvestícia britskej automobilky. Brexitom sa však život samozrejme neskončí. Ani pre Spojené kráľovstvo, ani pre Európsku úniu. Keď opadnú emócie, Británia s nami určite nájde vzájomne výhodný model spolupráce, ktorý vzíde z dlhých a náročných rokovaní. Tie možno odštartuje už naše predsedníctvo v Rade EÚ. A ktovie, možno sa v perspektíve polstoročia ukáže, že vystúpenie z eurointegračného procesu bolo pre tak špecifickú ostrovnú krajinu, akou je Británia, dobré. Že prispelo aj k utuženiu európskej identity u nás v Únii. Dnes tak ďaleko nevie predvídať nikto a nám teda ostáva len popriať našim britským priateľom, aby ich brexitové inštinkty nesklamali. Úplne na záver si predsa neodpustím jednu uštipačnú rečnícku otázku v štýle anglického humoru – v akom asi žánri by večne mladý figliar Shakespeare napísal hru o dnešných dňoch vo svojej vlasti?

Ľubomír Rehák, veľvyslanec Slovenskej republiky v Spojenom kráľovstve

Odchod Spojeného kráľovstva z Únie, napriek optimisticky vyznievajúcim politickým sľubom nie je v dnešnej dobe dobrou správou – pre Britániu a jej integritu, ale ani pre zvyšok EÚ a globálnu spoluprácu.

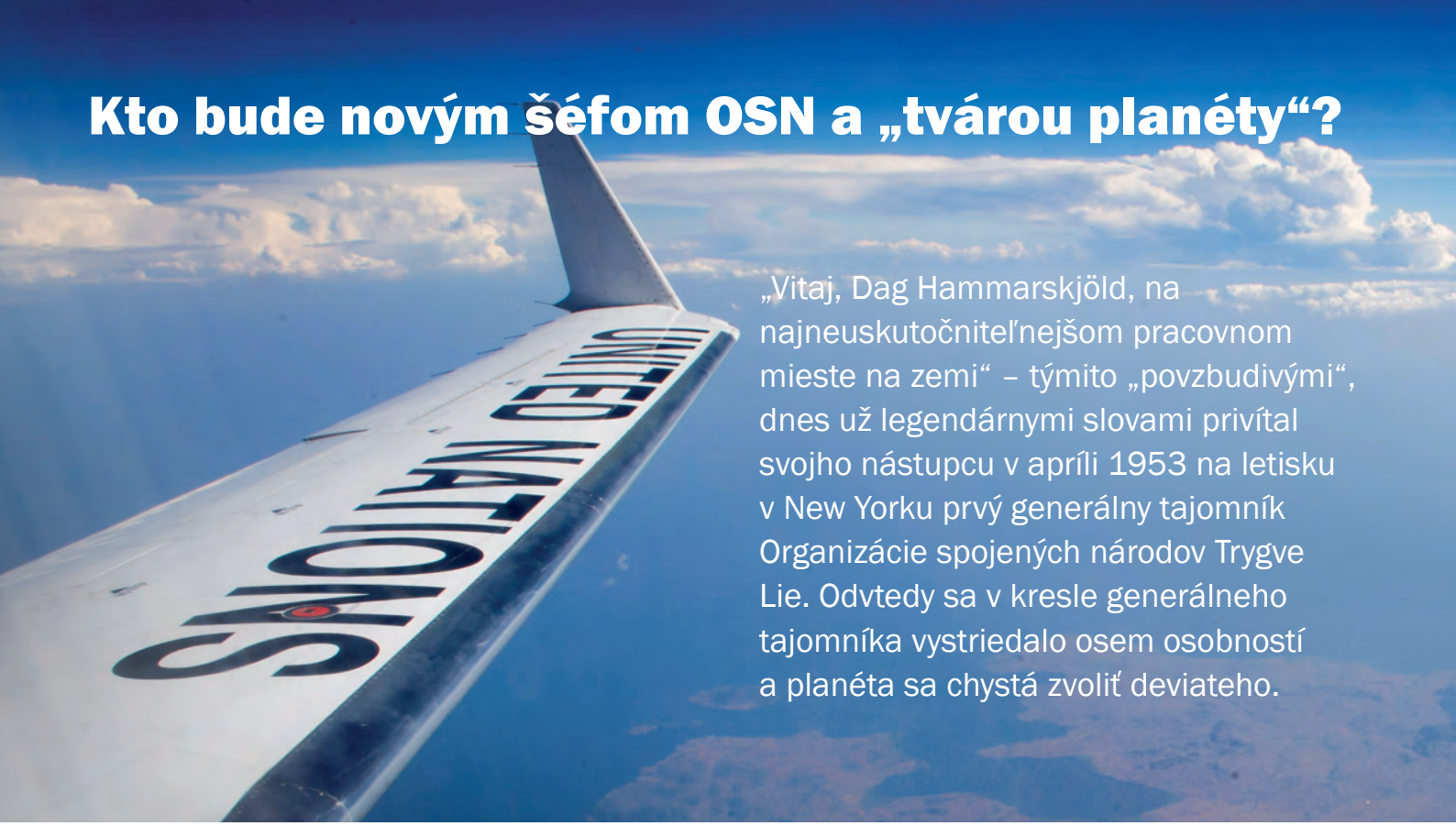

• Ilustračné foto zľava doprava, dolný rad:
• Lenscap Photography / Shutterstock.com.
• Michaelpuche / Shutterstock.com.
• Samot/ Shutterstock.com
• Puzzle: Sashkin/ Shutterstock.com.

Kto bude novým šéfom OSN a „tvárou planéty“?

„Vitaj, Dag Hammarskjöld, na najneuskutočniteľnejšom pracovnom mieste na zemi“ – týmito „povzbudivými“, dnes už legendárnymi slovami privítal svojho nástupcu v apríli 1953 na letisku v New Yorku prvý generálny tajomník Organizácie spojených národov Trygve Lie. Odvtedy sa v kresle generálneho tajomníka vystriedalo osem osobností a planéta sa chystá zvoliť deviateho.

Slovenskí diplomati sa aktívne angažovali na vytváraní medzinárodných pravidiel a globálnej organizácie, ktorá by ich zaštiťovala.

• Fotografia hore: UN Photo/Rick Bajornas.

Súčasnému generálnemu tajomníkovi OSN (ďalej GT OSN) sa končí mandát 31. decembra 2016. Na pôde OSN sa doteraz predstavilo 12 kandidátov, ktorí by radi prevzali opraty riadenia najväčšej svetovej organizácie. Po prvýkrát v histórii sa o túto pozíciu uchádza aj slovenský kandidát – minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák.

SLUŽBA VŠETKÝM ČLENSKÝM ŠTÁTOM

V čom vlastne spočíva „the most impossible job on this earth“ – ako ho Trygve Lie nazval? Generálny tajomník je diplomat, vyjednávač, úradník riadiaci Sekretariát OSN, symbolická tvár OSN, reprezentant jej ideálov a hovorca ľudí na celom svete, najmä tých najchudobnejších a najzraniteľnejších. Podľa Charty OSN je GT OSN hlavným správnym úradníkom OSN, zúčastňuje sa zasadnutí jej hlavných orgánov a každoročne prednáša správu o stave organizácie. Medzi jeho právomoci patrí aj možnosť upozorniť Bezpečnostnú radu na každú záležitosť, ktorá by podľa jeho mienky mohla ohroziť zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Vymenúva tiež úradníkov Sekretariátu podľa predpisov určených Valným zhromaždením.

Generálny tajomník a Sekretariát slúžia potrebám členských štátov OSN, ktorých je v súčasnosti 193 (oproti 51 zakladajúcim členským štátom). V Charte OSN je teda popis činnosti GT OSN zadefinovaný pomerne široko a vágne, má svoj priestor, ale aj limity a trecie plochy so záujmami členských štátov. A to je zrejme to, čo mal Trygve Lie na mysli. Odvtedy sa nároky na GT OSN rozvinuli do ešte náročnejšej podoby, najmä ak vezmeme do úvahy rozšírenie členstva i rastúcu dynamiku sveta. GT OSN musí byť v neustálom kontakte s organizáciou, zúčastňovať sa na práci jej orgánov, rokovať so svetovými lídrami, vládami, diplomatmi, hľadať kompromisné riešenia a progres v troch hlavných oblastiach práce OSN – zabezpečenie mieru, trvalý rozvoj a ľudské práva.

NAŠA DIPLOMACIA S BOHATOU TRADÍCIU

Najvyšší predstaviteľ OSN doposiaľ nikdy nevzišiel z tzv. Východoeurópskej regionálnej skupiny a preto na základe neformálneho pravidla rotácie medzi dvanástimi doteraz ohlásenými kandidátmi je ich najviac práve z tohto regiónu. Slovensko patrí prostredníctvom bývalého Česko-Slovenska medzi zakladajúce krajiny OSN. Slovenskí diplomati sa aktívne angažovali na vytváraní medzinárodných pravidiel a globálnej organizácie, ktorá by ich zaštiťovala. Štefan Osuský ešte na pôde medzivojnovej Spoločnosti národov, Ján Papánek zasa ako česko-slovenský delegát na konferencii v San Franciscu patril medzi 14 ľudí, ktorí formovali finálny text Charty OSN a neskôr sa stal prvým česko-slovenským veľvyslancom pri OSN.

Angažovanie sa týchto legendárnych slovenských diplomatov pri vytváraní medzinárodných pravidiel a celosvetovej organizácie nebolo náhodné. Obaja chápali, že pre malý národ uprostred Európy sú mier a garantované pravidlá „kde právo je moc, a nie moc je právom“ jedinou cestou rozvoja. Vnútorná stabilita, členstvo v medzinárodných organizáciách, aktívna a rešpektovaná diplomacia posunuli Slovensko v roku 2016 do pozície, keď vie a môže ponúknuť vlastného kandidáta na generálneho tajomníka OSN. Obrovský skok, ktorý sa udial za niekoľko desiatok rokov.

ZMENENÁ FORMA VOĽBY GT OSN

Kandidatúra Miroslava Lajčáka vyrastá z tejto tradície medzinárodného angažovania sa. Postavenie OSN i jej generálneho tajomníka sa mení a vyvíja s požiadavkami doby. Ideály vyjadrené v Charte OSN sú platné rovnako ako pred vyše sedemdesiatimi rokmi, keď organizácia vznikala, jej manažment, rýchlosť reakcie a schopnosť dosiahnuť reálne zmeny sa však musí zefektívniť. Volanie po zmenách a vyššej transparentnosti sa odrazilo aj

v zmenenej forme voľby generálneho tajomníka. Súčasní kandidáti museli absolvovať dvojhodinový verejný „neformálny dialóg“ na pôde Valného zhromaždenia OSN, kde predstavili stručne svoju víziu a zástupcovia členských štátov a občianskej spoločnosti im kládli otázky.

Náš minister pri tejto príležitosti uviedol: „Na vyriešenie rastúceho počtu globálnych problémov potrebujeme globálne odpovede. OSN je najuniverzálnejšia a najrelevantnejšia organizácia na tejto planéte. Má potenciál a všetky potrebné nástroje na to, aby riešila globálne výzvy. Musíme len nájsť spôsob, ako tento systém zefektívniť.“ Zdôraznil tiež, že „systém OSN ako taký nie je primerane nastavený na to, aby dokázal zvládať výzvy dneška, tak ako to od neho očakáva svetová verejnosť. Preto je jednou z mojich priorít zamerať sa na to, ako robiť veci lepšie – v záujme mieru a v prospech ľudstva.“ Svoj plán podrobnejšie rozvinul v šesťstranovej vízii nazvanej „Spoľahlivosť, zodpovednosť a líderstvo“.

STALI SME SA SÚČASŤOU HISTÓRIE

Slovenský kandidát, vychádzajúc zo svojej 30-ročnej diplomatickej praxe, medzinárodného pôsobenia na Balkáne a v Európskej únii, v otázkach mieru kladie dôraz na prevenciu a lepšiu schopnosť OSN zachytávať konflikty v ich ranom štádiu. V oblasti prosperity a trvale udržateľného rozvoja dosiahla OSN v uplynulých rokoch významný pokrok, preto bude jej úlohou a úlohou nového generálneho tajomníka sústrediť sa na ich implementáciu a efektívnu mobilizáciu svetových lídrov v tomto duchu. Na poli ľudských práv konštatuje, že sú nedeliteľné a zároveň úzko vzájomne previazané s bezpečnosťou a rozvojom po celom svete. Ich porušovania sú často prvými príznakmi nestability. Preto OSN musí byť hlavným obhajcom ľudských práv a neustále bojovať proti intolerancii, diskriminácii, odsúvaniu na okraj záujmu a beztrestnosti. Pre naplnenie ambícií v troch hlavných pilieroch práce OSN je dôležité, aby boli adekvátne podporené efektívnym, spoľahlivým Sekretariátom s tými najkvalitnejšími ľudskými zdrojmi.

V júli sa začala diskusia o kandidátoch na pôde Bezpečnostnej rady OSN. Prebehnú prvé kolá výberu tzv. straw polls. Vylučovacou metódou napokon BR OSN na jeseň dospeje k menu, ktoré predloží členom Valného zhromaždenia ako návrh na budúceho generálneho tajomníka OSN. Slovensko má silného kandidáta. Do konca roka sa dozvieme, kto bude na najbližších päť rokov „tvárou planéty“. Akokoľvek to dopadne, stali sme sa súčasťou historického procesu a meno Slovenska obletí vskutku každý kút našej zemegule.

Miroslav Wlachovský

Dvadsaťpäť rokov V4 z pohľadu našej diplomacie

Málokto si dnes pamätá, že korene novodobej stredoeurópskej spolupráce siahajú do Bratislavy. Už na jar roku 1990 bol Bratislavský hrad dejiskom prvých neformálnych „summitov“ s účasťou prezidentov, premiérov a ministrov zahraničných vecí Česko-Slovenska, Poľska a Maďarska.

• Bratislavský hrad hostil mnoho významných podujatí, na snímke počas návštevy zahraničných novinárov pri prevzatí predsedníctva Slovenskej republiky v Rade EÚ, 30. júna 2016. Foto: Andrej Kližan.

Vzhľadom na geografickú polohu a historické súvislosti bolo hlavné mesto Slovenska vhodným miestom pre odštartovanie novej éry regionálnej spolupráce. Na prvé spoločné podujatia boli prizvaní aj ministri zahraničia z iných stredoeurópskych krajín, okrem iných z Rakúska, Talianska a bývalej Juhoslávie. Po páde komunistických režimov v roku 1989 a zániku štruktúr bývalého východného bloku (Varšavská zmluva, Rada vzájomnej hospodárskej pomoci) sa stredoeurópsky región ocitol v novej geopolitickej situácii. Prirodzenou túžbou nových demokracií bolo čím skôr zrealizovať „návrat do Európy“. Politické elity strednej Európy si uvedomili, že ich krajiny sú v týchto snaženiach odkázané aj na vzájomnú podporu a spoluprácu. O to viac, že ich spájala spoločná história, blízka mentalita a úzke kontakty na úrovni občianskej spoločnosti.

V STOPÁCH STREDOVEKEJ SPOLUPRÁCE

V maďarskom Visegráde na Dunaji 15. februára 1991 prezidenti Václav Havel, Arpád Göncz a Lech Wałęsa svojimi podpismi spečatili dohodu o budúcej spolupráci. Symbolika miesta pripomenula legendárne stretnutie českého, poľského a uhorského kráľa, ktorí na tamojšom hrade už v roku 1335 rokovali o udržaní mieru v stredovekej Európe. Vznikom samostatnej Slovenskej republiky sa formát v roku 1993 rozšíril do podoby dnešnej V4. Spolupráca sa spočiatku orientovala na ekonomickú liberalizáciu v rámci Stredoeurópskej dohody o voľnom obchode. Aj kvôli zdržanlivejším postojom Václava Klausa a Vladimíra Mečiara sa kontakty prehlbovali skôr na expertných úrovniach. V čase čiastočnej politickej izolácie Slovenska v druhej polovici 90-tych rokov nám partneri z V4 solidárne rezervovali „prázdnu stoličku“.

Bratislava bola potom v máji 1999 opäť kľúčovým miestom oživenia spolupráce V4. Štyria predsedovia vlád v Bratislavskej deklarácii vyslovili spoločnú podporu Slovensku, aby sa čo najskôr stalo plnohodnotným členom NATO a začalo prístupové rokovania s EÚ. Programový dokument „Obsah vyšehradskej spolupráce“ zadefinoval úlohu vyšehradského predsedníctva s ročnou rotáciou, ako aj zodpovednosť predsedníckej krajiny organizovať pravidelné schôdzky na úrovni premiérov a rezortných ministrov.

Ďalším ústretovým gestom voči Slovensku bolo umiestnenie sídla Medzinárodného vyšehradského fondu (MVF) do Bratislavy. Jeho etablovaním v roku 2001 ako jedinej stálej inštitúcie V4 sa k regionálnej spolupráci pridal nový občiansky rozmer. Prvým výkonným riaditeľom fondu sa stal slovenský diplomat Urban Rusnák.

ŠTYRIKRÁT SME ÚSPEŠNE VIEDLI V4

Slovenská diplomacia počas necelých dvoch desaťročí koordinovala štyri predsedníctva vo V4. Ministerstvo zahraničných vecí bolo od začiatku odborným garantom prípravy summitov V4 na úrovni prezidentov, predsedov vlád a ministrov zahraničných vecí. Naša krajina hostila štyri prezidentské summity (1999 – Gerlachov, 2004 – Košice, 2008 – Piešťany, 2012 – Štrbské Pleso), vyše desiatky premiérskych schôdzok a stovky podujatí na úrovni rezortných ministerstiev a expertov.

Hneď prvé „riadne" predsedníctvo SR v rokoch 2002/2003 malo osobitný význam pre úspešné zvládnutie záverečnej fázy predvstupových negociácií štyroch krajín do EÚ. Premiéri V4 sa na Červenom Kameni dohodli na koordinácii predvstupových referend a rokovali aj o perspektívach spolupráce v rozšírenej Únii. Iniciovali sme tiež osobitný program MVF pre poskytovanie štipendií na stredoeurópskych univerzitách študentom z V4, ale aj záujemcom z tretích krajín (Vyšehradský štipendijný program).

V čase predsedníctva 2006/2007 krajiny V4 povýšili svoje príspevky do politických diskusií v rámci EÚ, keď začali vydávať spoločné vyhlásenia k zásadným témam. Ministri zahraničia značne zintenzívnili vzájomné kontakty, využívajúc na to predovšetkým európske fóra. Na schôdzke v Bratislave v roku 2006 sa šéfovia diplomacií V4 dohodli na používaní loga V4 a MVF. Následne bola spustená aj oficiálna webová stránka V4 (www.visegradgroup.eu), poskytujúca aktuálne informácie o dianí vo V4 v štyroch národných jazykoch, respektíve v angličtine.

ROZŠÍRENÝ FORMÁT SA OSVEDČIL

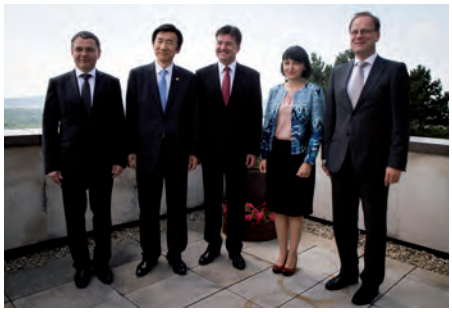
Slovenské predsedníctvo 2010/2011 prispelo k zvýšeniu zahraničnopolitického kreditu V4 ako podporovateľa rozširovania EÚ na západný Balkán a posilňovania spolupráce EÚ s východnými partnermi. Bratislava bola vo februári 2011 dejiskom premiérskeho summitu V4 za účasti kancelárov Nemecka, Rakúska a predsedu vlády Ukrajiny. Ministri zahraničia z našej iniciatívy rozhodli o spustení nového programu pre krajiny Východného partnerstva v rámci MVF a zároveň aj o zvýšení celkového rozpočtu fondu. Do praxe sme zaviedli pravidelné koordinačné porady predsedov vlád V4 pred zasadnutiami Európskej

Na fotografiách zľava doprava:

• V júli 2014 v hoteli Bôrik v Bratislave sa konalo stretnutie vo formáte V4 + Južná Kórea.

• Koncom októbra 2014 minister M. Lajčák viedol stretnutie krajín V4 a západného Balkánu.

• Plenárne rokovanie ministrov zahraničných vecí V4 a západného Balkánu.

V4 je známa a príťažlivá regionálna značka

Štvrťstoročie je časový úsek, ktorý na jednej strane možno už zahmlieva presné kontúry myslenia tých, ktorí iniciovali vznik vyšehradského zoskupenia, ale na druhej strane spoľahlivo preveril, či ich politický počin nemal podenkový charakter. Nuž, mohli by byť celkom hrdí na svoju politickú prezieravosť, ak si dnes uvedomíme, ako ich nanajvýš neformálna inštitúcia prešla svoju púť po dnešné dni a akú relevanciu má. Pritom to nebola cesta jednoduchá, V4 bola raz viac, raz menej viditeľná, raz viac, potom menej cenená zo strany jej účastníkov, miestami aj rozdielne. Pritom k jej príbehu patrí aj to, ako bola a je vnímaná inými a to je možno aj najdôležitejšie.

Vyšehradský projekt bol na začiatku o pocite blízkej stredoeurópskej identity na prahu nových európskych pomerov po rozpade bipolarity. Vieme, že stredná Európa to nemala ľahké a keď už v minulosti bolo vtedajšie Česko-Slovensko poeticky označované ako krajina v srdci Európy, tak pragmatický a trochu cynický Jan Masaryk oponoval, že tento štát sa v žiadnom srdci nenachádza, nachádza sa medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom. Vyšehradskí zakladatelia si boli istí, že vtedajšie tri, neskôr po rozdelení Česko-Slovenska štyri štáty, majú nielen veľa spoločného historicky, ale majú aj veľa rovnakých úloh na ceste k demokracii a nevyhnutným reformám. Už vtedy dúfali, že toto úsilie napokon vyústi do integrácie s vtedajším Európskym spoločenstvom a aj so Severoatlantickou alianciou.

VÝZNAM PRESIAHOL INTEGRAČNÉ ÚSILIE

V integračnej agende zohrala V4 pre Slovensko mimoriadne motivačnú úlohu. Po voľbách v roku 1998, keď Slovensko výrazne dovtedy zaostávalo, bol hlavne predstih Poľska, Maďarska a Česka skutočnou a rukolapnou výzvou – nie sme predsa o nič horší ako naši susedia, len to treba naliehavo dokázať. A Slovensko to dokázalo aj s ochotnou a solidárnou pomocou susedov, ktorí už plnili podmienky pre vstup a bolo z čoho sa poučiť. Vtedy sa nedalo nespomenúť na obdobie päť rokov dozadu, v samých začiatkoch samostatnej slovenskej štátnosti, kedy maďarská diplomacia ešte komplikovala vstup SR do Rady Európy. Po roku 1998 sa už Maďarsko v ničom neodlišovalo od Poľska a Česka v solidarite k Slovensku v jeho integračných ambíciách.

Vyskytli sa tiež názory, že V4 má význam pre obdobie úsilia o integráciu, ale že svoje opodstatnenie stratí vo chvíli, keď sa všetky štyri štáty stanú súčasťou Európskej únie. Nechýbala im racionálnosť, ale zároveň obsahovali istý idealizmus o vzťahoch v rámci EÚ a o tamojších rozhodovacích procesoch. Európska únia je unikátny historický projekt, s najvyššou možnou mierou demokracie. Predsa však zoskupuje suverénne štáty, ktoré dobrovoľne odovzdali časť svojej suverenity a ich „váhové kategórie" sú rozdielne. Je vhodné a praktické, keď sa viaceré menšie štáty vedia dohodnúť a prezentovať svoj názor spoločne. I keď pre Poľsko označenie menší štát neplatí, predsa len aj ono sa môže v diskusiách a rozhodovacích procesoch cítiť komfortnejšie, keď má podporu ďalších troch blízkych štátov regiónu.

VPLYV VSTUPU FAKTORA MIGRÁCIE

V4 nie je a určite ani v budúcnosti nebude zoskupením, ktoré bude v Bruseli prezentovať vždy úplne zosúladené stanoviská ku všetkým otázkam a problémom únie. Nestane sa, že predstavitelia V4 sa nezúčastnia na bruselských

rady v Bruseli. Bola zriadená pracovná skupina V4 na vysokej úrovni pre energetiku a partneri sa dohodli na vytvorení spoločnej bojovej skupiny V4, využiteľnej pre potreby EÚ od roku 2015.

Zatiaľ ostatné naše predsedníctvo 2014/2015 sa konalo pod mottom „Dynamický Vyšehrad" a vnieslo vskutku novú dynamiku do spolupráce štyroch krajín. V priebehu 12 mesiacov sme zorganizovali až 8 stretnutí ministrov zahraničných vecí v rozšírenom formáte „V4 plus": západný Balkán, Východné partnerstvo, severské a baltské krajiny (NB8), Nemecko, Veľká Británia, Južná Kórea, Turecko a Ukrajina. Bratislava hostila summity predsedov vlád V4 s prezidentmi Švajčiarska a Francúzska, schôdzku predsedov parlamentov V4 a rokovanie prezidentov V4 a Ukrajiny. MZVaEZ iniciovalo projekt V4 „Roadshow na Ukrajine" a deľbu úloh medzi 4 krajinami pre odovzdávanie transformačných skúseností nášmu východnému susedovi. Slovenské predsedníctvo presadilo tiež digitálnu agendu ako nový prvok spolupráce V4 a iniciovali sme zriadenie spoločnej pracovnej skupiny V4 pre inovácie (V4 Innovation Task Force). Na pôde EÚ sme koordinovali spoločné pozície štyroch krajín k dôležitým témam (klimaticko-energetický balík, energetická únia, migračná kríza).

PRÍNOS K OŽIVENIU STREDNEJ EURÓPY

Dvadsaťpäť rokov existencie Vyšehradu preukázalo prínos uprednostnenia spolupráce pred konfrontáciou, vzájomného pochopenia pred národnými stereotypmi a solidarity pred predsudkami. Spolupráca štyroch krajín prispela k oživeniu geografického pojmu strednej Európy po páde železnej opony. Vstup krajín V4 do Európskej únie v roku 2004 bol významným krokom k zjednoteniu Európy. Štáty V4 sú modelom úspešnej ekonomickej a spoločenskej transformácie a vzorom aj pre iné reformujúce sa spoločnosti. Z hľadiska efektívnosti sa V4 vyrovná iným úspešným regionálnym formátom v Európe, akými sú Benelux, Severská rada či Baltská spolupráca. Je v našom prirodzenom záujme, aby sa V4 aj do budúcnosti rozvíjala ako záujmové zoskupenie, ktoré je unikátne svojou nebyrokratickou povahou, neformálnymi štruktúrami, flexibilitou a zároveň komplexnosťou svojho pôsobenia.

Peter Kormúth

Na fotografiách zľava doprava:

- Rokovanie ministrov zahraničných vecí V4 a NB8 sa konalo vo Vysokých Tatrách v marci 2015.
- Spoločná fotografia z rokovania ministrov zahraničných vecí V4 a Východného partnerstva v máji 2015.
- Zo zákulisia stretnutia V4 a Južná Kórea.

rokovaniach, pokiaľ nedôjdu k spoločnému stanovisku, ktoré za všetkých predloží jeden z nich. Ale môže byť silnejúcim trendom, že štáty sa skôr častejšie, než menej často, budú spoločne prezentovať. Spoločná regionálna príslušnosť, rovnaká historická skúsenosť, podobné aktuálne problémy k tomu priamo nabádajú a predurčujú pokračovanie tohto trendu.

Môže sa stať, ako je to v prípade prístupu k problematike migrácie, že V4 sa voči viacerým partnerom zviditeľní nie najpriaznivejšie. Aktuálne ide o viac ako rezervovaný postoj ku kvótam na prerozdelenie migrantov. Vo vyspelejšej časti EÚ sa našli kritici ktorí poukazujú, že stredoeurópske štáty si zvykli byť čistými príjemcami európskych fondov, no nenavykli si na hodnotové postuláty Únie, ku ktorým bezpochyby patrí ústretovosť voči ľuďom v ťažkostiach. Mohli by sme uvádzať viaceré rozdiely sociologického charakteru, z ktorých plynú väčšie, i keď možno aj neodôvodnené, obavy z nastupujúcej početnej migrácie. V prípade štátov V4 ide o spoločenstvá, ktoré dlho žili v izolácii a voči nekontrolovanej otvorenosti voči iným kultúram sa možno neodôvodnene bránia. Ale ani to vyčerpávajúco nevysvetľuje aktuálne postoje politických vedení štátov V4. Ide zrejme o hlbší problém, keď spôsobuje prehodnocovanie donedávna ústretovosti v takých štátoch, ako je Nemecko a Rakúsko. Pre naše štáty je dramatické vstúpenie faktora migrácie aj poučné. Vo svojej uzavretosti sme neraz videli napríklad stav slovensko-maďarských etnických vzťahov ako problematický a naliehavý. A teraz sme si hádam na oboch stranách uvedomili, že to vlastne žiadny dramatický kulturologický problém nie je. Všetky otázky súžitia možno riešiť pokojne, politicky.

EXKLUZIVITA SPOLOČNEJ IDENTITY

Vyšehradská štvorka sa nemusí prikrčiť, ani zostať pasívna, naopak, mala by byť cez svoje premyslené a zosúladované postoje ešte aktívnejšia. O tom, že ide o značku známu a príťažlivú, napokon najlepšie svedčia aj pokusy iných štátov regiónu spolupracovať s ňou, ba dokonca aj o pokusy stať sa jej súčasťou. Takýmto návrhom V4 zatiaľ odolala, nielen preto, že pociťuje istú exkluzívnosť svojej spoločnej identity, ale aj preto, že rozširovanie nijako nepomohlo napríklad pôvodnej Stredoeurópskej iniciatíve. Aj v prípade Rakúska, ktoré je najviac „príbuzné" svojou stredoeurópskosťou a vzdialenejšou históriou, bol predsa len vývoj po 2. svetovej vojne výrazne odlišný. Úlohy, pred ktorými stoja spoločenstvá štátov V4, ovplyvňuje ich dlhodobý „pobyt" za železnou oponou. Ale najmä preto sú štáty V4 aj pre EÚ užitočné v ich „plus formátoch" v interakcii so západným Balkánom a štátmi Východného partnerstva. Odovzdávanie našich reformných skúseností je pre štáty týchto regiónov osožné, či už majú integračné ambície, alebo len chcú byť dobre spolupracujúcimi štátmi so susednou Európskou úniou. Ak štáty V4 prispievajú k stabilite východných a južných hraníc EÚ, tak by to mohlo byť v rámci Únie kladne hodnotené.

Značka V4 v čase svojho štvrťstoročia sa pre niektorých z tých partnerov, na ktorých nám veľmi záleží, prejavila nie v najjagavejšom svetle. Ale je tu prítomná aj takýmto spôsobom a je faktorom celoúnijnej politiky. Ako taká má možnosť získať na lesku v podobe ďalších, dobrých a premyslených spoločných prístupov, ktoré zohľadnia tak národné ako regionálne potreby, ale aj potreby celej únie. EÚ sa v súvislosti s ďalšími výzvami nachádza v stave, keď každý prejav zodpovednej, premyslenej solidarity posilní optimizmus, vôľu a súdržnosť, ktoré sú pre toto zoskupenie rovnako dôležité ako ekonomická dynamika, politická stabilita, právna bezpečnosť a vysoká úroveň dodržiavania ľudských práv.

Miroslav Mojžita

- Fotografie: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

V tomto roku si pripomíname štvrťstoročie slovenskej prítomnosti v Rade Európy, najprv ako súčasti Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) v rokoch 1991 – 1992, neskôr po vzniku Slovenskej republiky už ako samostatného a plnoprávneho člena od 30. júna 1993. Nášmu prijatiu predchádzalo Vyhlásenie NR SR k parlamentom a národom sveta z 3. decembra 1992, ktorým Slovensko okrem iného deklarovalo pripravenosť prijať členstvo v Rade Európy a prevziať na seba dňom svojho vzniku záväzky, ktoré vyplývali zo Štatútu Rady Európy a jej dohovorov pre ČSFR k 31. decembru 1992.

Naše členstvo v Rade Európy dozrelo...

Rada Európy (ďalej iba RE) je paneurópska organizácia, ktorá vznikla na základe medzinárodnej zmluvy, podpísanej desiatimi zakladajúcimi štátmi 5. mája 1949 (Londýnska zmluva). Súčasťou Londýnskej zmluvy je Štatút RE, ktorý je jej základným dokumentom. Hlavným poslaním RE je ochrana práv a slobôd, ktoré sú zakotvené v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a slobôd, prijatom v Ríme 4. novembra 1950. Jej členmi sú všetky európske štáty – celkom 47 – s výnimkou Bieloruska, ktorého prijatiu prekáža, že ako jediná európska krajina stále vykonáva trest smrti.

Činnosť RE sa odvíja od troch tematických pilierov, ktorými sú demokracia, právny štát a ochrana ľudských práv.

PREŠLI SME ZLOŽITÝM PROCESOM

Možno povedať, že počas uplynulého štvrťstoročia sa postavenie Slovenska v RE výrazne zmenilo. V roku 1993 bolo našim úspechom členstvo v RE vôbec získať. Prijímanie nástupníckych štátov po rozdelení ČSFR vtedy poznačovali napäté vzťahy Slovenska s Maďarskom na jednej strane, ako aj vzťahy Česka a Lichtenštajnska na strane druhej.

V prvej dekáde svojho členstva bolo Slovensko – ako je to praxou pri nových členských krajinách – predmetom monitoringu a následného postmonitorovacieho dialógu Parlamentného zhromaždenia RE. Definitívny zlom v našom postavení v RE priniesol úspešný výkon predsedníctva SR vo Výbore ministrov RE od novembra 2007 do mája 2008.

Dnes je Slovensko aktívnym členom RE, ktorý nemá vážnejšie problémy v oblasti ľudských práv a slobôd. Vychádza sa však zo známej pravdy, že „nikto nie je dokonalý“ a toto pravidlo platí i pre staršie demokracie, ako je tá slovenská.

RADA EURÓPY BOLA BRÁNOU DO EÚ

Avšak zmenilo sa aj postavenie RE na Slovensku. RE bola v deväťdesiatych rokoch okrem svojej vlastnej bohatej činnosti aj akousi bránou do EÚ. Únia veľmi často odkazovala na kritériá, resp. „benchmarks“ systému orgánov RE, akým je napríklad aj známa Benátska komisia. Hoci po naplnení našich európskych integračných ambícií vstupom do EÚ v roku 2004 RE stratila časť tejto svojej „úlohy“, stále vykonáva významnú monitorovaciu funkciu v otázkach, akými sú práva príslušníkov národnostných menšín, odstránenie rasovej a inej diskriminácie, alebo boj proti korupcii.

Keďže sa však naše priority čoraz viac zameriavajú na členstvo v EÚ, nie vždy sa agende, ako aj spolupráci s orgánmi RE venuje náležitá pozornosť, čo je určite škoda. Chybou zo strany RE bolo uzatvorenie jej informačných kancelárií v členských krajinách ku koncu decembra 2010, vrátane Informačnej kancelárie v Bratislave, ktorá bola potrebným „osvetovým“ medzičlánkom predovšetkým pre širšiu verejnosť.

OD DEFENZÍVY K VÝKONNÝM FUNKCIÁM

Slovensko v ostatnej dekáde prešlo od politiky defenzívy voči často príkrym záverom monitorovacích orgánov k pozitívnej, proaktívnej politike, vrátane obsadzovania výkonných funkcií. Napríklad predchádzajúci stály predstaviteľ SR pri RE veľvyslanec Emil Kuchár bol v rokoch 2009 - 2012 predsedom Pracovnej skupiny pre právne otázky (GR-J). Súčasný stály predstaviteľ veľvyslanec Drahoslav Štefánek zastával v rokoch 2013 - 2015 pozíciu predsedu Pracovnej skupiny pre ľudské práva (GR-H), pričom bol zároveň spolupredsedom dôležitých konferencií RE o medzináboženskom dialógu v Baku (2014) a v Sarajeve (2015).

V júni 2015 navštívil SR komisár RE pre ľudské práva Nils Muižnieks, ktorý pozitívne hodnotil komplexný právny a inštitucionálny systém na ochranu a podporu ľudských práv, ale kriticky sa vyjadril k niektorým javom, akými sú napríklad nenávistné protirómske prejavy na lokálnej úrovni. V decembri 2015 sa v Bratislave uskutočnil seminár k národným akčným plánom o právach LGBT osôb.

SYNERGIA AKTIVÍT S NAŠÍM SK PRES

V súčasnosti pripravujeme návštevu generálneho tajomníka RE Thorbjorna Jaglanda, ktorá by sa mala uskutočniť začiatkom roku 2017. Slovensko je momentálne zapojené do programu RE proti domácemu a rodovo podmienenému násiliu, financovaného cez Nórsky finančný mechanizmus.

Takisto sme dostali ponuku zorganizovať na Slovensku seminár k téme Dohovoru RE o manipulácii športových súťaží, ktorý by sa uskutočnil na jeseň tohto roka, plne financovaný z rozpočtu RE.

Škála aktivít RE, do ktorých sa môže Slovensko zapojiť, je široká a verím, že nájdeme tiež synergiu medzi programami RE a výkonom nášho predsedníctva v Rade EÚ.

Drahoslav Štefánek, veľvyslanec, stály predstaviteľ SR v RE

• Po vstupe Slovenska do Európskej únie 1. mája 2004 nezriedka dochádza k zamieňaniu Rady Európy s orgánmi EÚ, ktorými sú Európska rada (skladá sa z hláv štátov alebo predsedov vlád členských krajín), alebo Rada Európskej únie (tvoria ju ministri členských krajín a je hlavným rozhodovacím orgánom EÚ) vo svojich desiatich konfiguráciách.

• Možnosť omylov umocňuje aj rovnaká symbolika – vlajka Rady Európy je totožná s vlajkou EÚ a rovnako sa používa aj Európska hymna. Známa modrá vlajka s 12 hviezdičkami je pôvodne i doteraz vlajkou Rady Európy. EÚ a jej predchodkyne EHS a ES si vlajku RE iba „natrvalo“ zapožičali.

• Sídlom Rady Európy je alsaská metropola Štrasburg; v tomto meste však sídli aj Európsky parlament (EP). Budova RE – Palais de l´Europe je dokonca s budovou EP prepojená.

Irán dnešnými očami

Vyše štyri roky som pracovne pôsobil v Teheráne, metropole Iránskej islamskej republiky, do roku 1935 známej ako Perzia. Ak sa s čitateľmi podelím o získané poznatky a skúsenosti, nebude to oficiálne hodnotenie situácie v krajine, ako ju vidí slovenská zahraničná politika, avšak môže byť jeho doplnením, prípadne rozšírením obzoru poznania o tejto atraktívnej, mediálne pomerne neznámej a zhruba od konca sedemdesiatych rokov minulého storočia turisticky minimálne navštevovanej krajine.

Počnúc víťazstvom islamskej revolúcie a zvrhnutím šacha M. R. Páhlávího sa postupne začali v každodennom živote krajiny a jej obyvateľov uplatňovať prísne princípy islamského náboženstva. Zahraničie na to reagovalo postupným zavádzaním protiiránskych sankcií, najprv v rámci univerzálneho sankčného systému OSN (6 sankcií BR OSN v období rokov 2006 – 2010), neskôr unilaterálnymi sankciami Spojených štátov (prvé v roku 1979 po obsadení veľvyslanectva USA v Teheráne a ostatné v roku 2016), väčšinou nasledovanými členskými krajinami EÚ a niektorými ďalšími štátmi sveta.

NA SANKCIE DOPLÁCALI OBYVATELIA

Najtvrdší sankčný režim proti Iránu sa uplatňoval od roku 2012, ktorý sa čiastočne viac-menej symbolicky zmiernil počas rokovania v rámci formátu 5 +1 (päť stálych členov BR OSN a Nemecko) + Irán od roku 2013, resp. do podpisu historickej dohody o iránskom nukleárnom programe 14. júla 2015 vo Viedni. Prvé reálne rušenie sankcií nastalo po vyhlásení JCPOA (The Joint Comprehensive Plan of Action) 16. januára 2016, v ktorom obe strany skonštatovali splnenie predbežných podmienok finálnej dohody, umožňujúce jej plnenie po etapách, pričom splnenie jednotlivých etáp je podmienkou pre postupné, dohodou špecifikované zmierňovanie až definitívne zrušenie protiiránskych sankcií. Definitívne zrušenie ekonomických sankcií sa predpokladá v roku 2023, resp. v roku 2025 vo vojenskej oblasti.

Počas rokov môjho pobytu v krajine som mal na jednej strane možnosť spoznať, ako postupné limitovanie, aj tak už obmedzených možností medzinárodnej spolupráce, negatívne postihlo iránsky hospodársky vývoj, vrátane životnej úrovne širokých vrstiev obyvateľstva. Na druhej strane bolo zaujímavé vidieť, ako krajina dlhodobo a pomerne úspešne vzdorovala zahraničným sankciám a dokázala v podmienkach „vojensky“ (centralisticko-administratívnymi opatreniami) riadenej ekonomiky častokrát nielen odolávať, ale ešte aj rozvíjať niektoré dovtedy neexistujúce nové podnikateľské sektory a segmenty, znižujúce význam príjmov z exportu surovej ropy (v menšej miere plynu).

• JPRichard / shutterstock.com

• Vysoká predstaviteľka EÚ Federica Mogheriniová a iránsky minister zahraničia Javad Zarif oznámili vo Viedni 14. júla 2015 dosiahnutie dohody o iránskom jadrovom programe. Zdroj: Flickr.

Súčasný Irán by mohol byť našim dobrým a spoľahlivým partnerom. Pomerne povzbudzujúco v tomto smere pôsobia výsledky doterajších návštev najvyšších predstaviteľov EÚ a Európskeho parlamentu, ako aj mnohých členských štátov EÚ.

Pre ilustráciu: ak pred začiatkom protiiránskych sankcií, resp. na ich začiatku bola závislosť rozpočtu na príjmoch z predaja surovej ropy okolo 80 až 85 %, na finančný rok 2016/17 vláda predpokladá jej zníženie na úroveň medzi 30 až 35 %. Dosiahnutie takejto úrovne diverzifikácie exportu podstatne zmenšuje nielen straty z nízkych cien ropy (a čiastočne aj plynu), ale najmä minimalizuje, až takmer vylučuje eventuálny značný dopad prípadného nového ropného embarga v budúcnosti. V tejto súvislosti je potrebné objektívne priznať, že toto ekonomicky a finančne ťažké obdobie ak vôbec, tak len minimálne prispelo k rozdeleniu spoločnosti (vrcholom bolo protestné hnutie v súvislosti s kontroverzným volebným víťazstvom vtedajšieho prezidenta Ahmadenidžáda v prezidentských voľbách v roku 2008).

ZÁKLADOM JE VYTVORENIE DÔVERY

Ak by sme objektívne a bez predsudkov porovnateľne hodnotili situáciu v tej-ktorej krajine sveta, resp. regiónu Blízkeho a Stredného východu, bolo by očividné, že namiesto mávania strašiakom iránskej hrozby by sa žiadala ak nie spojenecká spolupráca, tak v dôsledku pretrvávajúcich viacerých zásadných rozdielov aspoň minimálne konštruktívna spolupráca v boji proti selektovaným spoločným hrozbám. Okrem principiálnejšej než doteraz politiky „Západu“ voči širšiemu regiónu a konkrétnym krajinám v ňom, by sa to kladne premietlo na cene spoločne zdieľaného boja, jeho kvality, perspektívach do budúcnosti a pod. A keď hovoríme o cene, tak do nej zahŕňame aj tie náklady a zbytočné ľudské obete, ktoré v dôsledku chybnej stratégie, taktiky a denno-dennej politiky musíme znášať v boji proti terorizmu a ilegálnej migrácii, či pri zasahovaní do vnútorných záležitostí iných krajín, vrátane úsilia o zvrhnutie existujúcich vlád.

Vo všetkom vyššie spomenutom by už súčasný Irán mohol byť našim dobrým a spoľahlivým partnerom. Pomerne povzbudzujúco v tomto smere pôsobia výsledky doterajších návštev najvyšších predstaviteľov EÚ a Európskeho parlamentu, ako aj mnohých členských štátov EÚ (vrátane Slovenska), ktoré sa uskutočnili od polovice roka 2015 a od začiatku roka 2016, alebo sa ešte len uskutočnia. A to aj napriek tomu, že skutočne jestvuje celý rad oblastí, kde je potrebné od Iránu vyžadovať zlepšenia (ale paralelne aj od iných štátov regiónu, primerane podľa veľkosti toho-ktorého problému a nedostatku). Aby sme však mohli spoločne uspieť, potrebujeme vytvoriť s Iránom takú úroveň dôvery partnerov, a to nielen zo strany Iránu, ktorá umožní začať, postupne úspešne pokračovať a nakoniec zavŕšiť konštruktívny partnerský dialóg. Dialóg, ktorý bude od začiatku akceptovať východiskovú situáciu, historické a iné vyššie spomenuté špecifiká oboch rokovacích strán.

OTVÁRA SA TRH PRE VEĽKÉ OBJEMY

Ku koncu minulého a na začiatku tohto roka narástli pozitívne očakávania obyčajných Iráncov v súvislosti so zmierňovaním sankcií, resp. aj pod tlakom intenzívneho informovania o množstve zahraničných návštev najmä do Teheránu, ale aj z Teheránu, a s nimi súvisiacimi obchodnými kontraktmi vo vysokých finančných čiastkach. Aj keď v skutočnosti v drvivej väčšine ide o dohody o budúcej dohode, resp. nezáväzné memorandá o porozumení v tom či onom obchodnom prípade, pretože Irán doteraz nedostal k dispozícii svoje zmrazené prostriedky v bankách USA (odhady hovoria o 110 až 150 mld. USD), ale len niečo okolo 6 mld. USD (zamrznuté prevody po zastavení importu ropy po roku 2012, resp. v dôsledku zastavenia finančnej a bankovej spolupráce s Iránom).

V prípade postupného uvoľňovania platieb zo zahraničia, či aspoň čiastočného zvýšenia príjmov z exportu ropy (najmä v dôsledku predpokladaného obnovenia rastu jej ceny na svetových trhoch), Irán bude predstavovať značný trh pre veľké objemy tovarov a služieb – v nadväznosti na potrebu modernizácie a rozširovania projektov, spojených s ťažbou a spracovaním ropy a plynu (do roku 2020 sa očakávajú investície cca 150 až 180 mld. USD), modernizáciou zastaraného leteckého parku (nákup vyše 1000 airbusov a boeingov), rekonštrukciou a výstavbou železničných koridorov, prístavov, letísk, investíciami do energetiky (výstavba dvoch až piatich atómových elektrární, alternatívnych elektrární), obnovou, modernizáciou a rastom výroby osobných áut (s cieľom prekonať doterajší vrchol v roku 2013, kedy bolo v Iráne vyrobených 1,7 mil. osobných áut), s poľnohospodárstvom a pod., s úmyslom znižovať nezamestnanosť a vytvárať

• Onedlho začne špička na Mirdamad Boulevarde.

• Jeseň v parku.

• Teherán: jedna z hlavných tepien medzi severom a stredom mesta Chamran.
• Pohľad na Teherán z Tochalu.

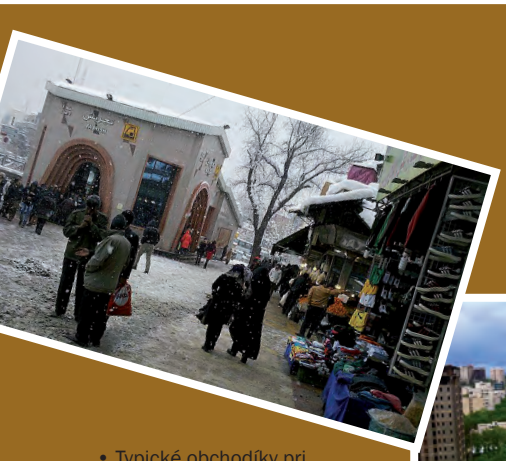
dostatočné objemy tovarov a služieb pre zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva. Očakáva sa, že po reformách a modernizácii bude Irán disponovať najväčšou a najlepšie diverzifikovanou ekonomikou v regióne Blízkeho a Stredného východu. Terajšie (zatiaľ predčasné?) vydýchnutie si Iráncov sa na skutočné zlepšenie každodenného života môže premeniť síce až o niečo neskôr, ale to najdôležitejšie v tomto smere je už urobené a treba len veriť, že nevratne...

CHCEME OBNOVIŤ TRADIČNÉ PARTNERSTVO

Čas strávený v Iráne ma ešte viac ubezpečil o tom, čo som už vedel z minulosti. Slovensko a Irán boli, sú a verím, že tak bude aj v budúcnosti, viac než obyčajní obchodní partneri. Vzťahy priateľstva medzi našimi národmi majú dlhú históriu, spomeniem len obdobie, kedy niekdajšie Česko-Slovensko patrilo medzi najvýznamnejších partnerov Iránu nielen v obchodno-ekonomickej spolupráci, ale aj kultúrnej výmene. Určité opustenie teritória v zložitom štátotvornom období a etape zásadných politických, ekonomických a spoločenských zmien Slovensko aspoň čiastočne kompenzovalo tým, že od 1. januára 1993 v Teheráne nepretržite udržiava svoje veľvyslanectvo. Na druhej strane od roku 2012 pôsobí v Bratislave na Univerzite Komenského lektorát pre štúdiá iranistiky a perzštiny, vedený vyslaným iránskym pedagógom.

Obdobie sankcií nebolo naklonené rozvoju bilaterálnych vzťahov, ktoré v ostatnom čase dostávajú jeden impulz za druhým vo forme oficiálnych návštev, ako aj ekonomických a podnikateľských misií medzi Slovenskom a Iránom. Spoločne s nedávnym podpisom základných finančno-hospodárskych dohôd (investičná a daňová) to vytvára čoraz solídnejší zmluvno-právny rámec pre intenzifikáciu spolupráce po línii štátneho a súkromného sektora v oblasti zahraničného obchodu, vytvárania spoločných podnikov, exportu a importu, priamych zahraničných investícií. V nadväznosti na doteraz dosiahnuté sa už v najbližšom čase očakáva zintenzívnenie spolupráce v oblasti turistiky, vysokých škôl, výskumno-vývojových pracovísk, vedy a techniky, medicíny, kultúry a športu.

Z nášho obchodno-ekonomického pohľadu k najperspektívnejším patria nasledujúce oblasti a segmenty: energetika (od jadrovej, cez tradičnú až po obnoviteľné zdroje), ropný a plynárensky sektor, automobilový priemysel, laboratórne prístroje a zariadenia, obrábacie stroje, stavebné mechanizmy, poľnohospodárska technika a zariadenia, hnojivá, zavlažovacie systémy, oblasť hľadania, ťažby, úpravy a čistenia vody (vrátane odpadových vôd), chemický a farmaceutický priemysel (v tom výroba pneumatík a ich recyklácia), elektrotechnický priemysel, informačné technológie, softvéry, veterinárne výrobky, potraviny a nápoje, lieky a liečivá, ale aj ďalšie.

• Typické obchodíky pri vchode do stanice metra Tajrish.
• Teherán – štvrť Elahiye.
Autor fotografií: Ján Bóry.

BEZPEČNÁ A POHOSTINNÁ KRAJINA

Záverom nemôžem nespomenúť niektoré faktory, ktoré výrazne hovoria v prospech rozvoja cestovania do Iránu. V súčasnej bezpečnostnej situácii vo svete je najaktuálnejšie spomenúť vysoký stupeň bezpečnosti v krajine všeobecne, a osobitne na miestach tradične navštevovaných turistami. Nebudem sa zmieňovať o dôvodoch, ale konštatujem reálny fakt. Samozrejme, potrebné je upozorniť na určité špecifiká krajiny, ktoré je nevyhnutné rešpektovať – týkajú sa spôsobu obliekania, zákazu alkoholu, drog, pornografie, násilia, protivládnej literatúry.

Ďalej je to kvalita a pestrosť stravy, možnosť ubytovania a cestovania prakticky po celej krajine za podstatne nižšie ceny, ako inde na svete, pričom osobitne chcem spomenúť pohostinnosť miestnych obyvateľov. Krajina je zdravotne minimálne riziková, s dostupnou širokou sieťou štátnych a verejných zdravotníckych zariadení s kvalifikovaným personálom. K tomu patrí v súčasnosti už dobré pokrytie mobilnými operátormi, vrátane roamingu, GPS, resp. navigácia slovenskej firmy Sygic a rozširujúci sa internet...

TISÍCE TURISTICKY ZAUJÍMAVÝCH MIEST

Kvôli čomu ľudia vlastne do Iránu najčastejšie cestujú? Široká paleta kultúrnych pamiatok, archeologických nálezov, historických stavieb a budov, klimatická a prírodná rozmanitosť. Nie nadarmo mnohé z nich sú zapísané do svetového zoznamu kultúrneho dedičstva, alebo svetového zoznamu prírodných krás vedených UNESCO. Prístupné sú ďalšie desiatky, stovky, ba tisíce iných turisticky zaujímavých miest, od najstarších čias až po dnešok, pričom mnohé z nich s dlhodobo rovnakou alebo podobnou funkciou.

Spomeniem len zopár konkrétnych destinácií – Teherán, oblasť ostrova Kish a oblasť pri Perzskom zálive, Bamu, Mashhad, Esfahán, Shiraz, Perzepolis, Qazvin, Yazd, Tabriz, Kerman... Je to iba malý výpočet toho, čo ponúka starý Irán. Nový Irán k tomu dodáva vysokokvalitné vedecké a školské inštitúcie, národný kozmický program, mierový nukleárny program, solárne súťažné autá, drony, silný automobilový priemysel, vzdelanú mládež, neuveriteľné množstvo umelcov – maliarov, sochárov a galérií...

Irán – krajina a obyvatelia, ktorých buď miluješ alebo nenávidíš, nič medzi tým sem nepristane. Som rád, že patrím do tej prvej skupiny. Pre každého kto neverí, môže sa na vlastné oči presvedčiť !

Ján Bóry

• Ilustračná fotografia hore: Phattana / Stock Shutterstock.

GLOBSEC odštartoval novú dekádu

Po desiatich rokoch existencie už nie je potrebné medzinárodné bezpečnostné fórum GLOBSEC osobitne predstavovať. Ide o podujatie, ktoré je pevne zakotvené v kalendároch tých, ktorí sa zaujímajú o medzinárodné politické a bezpečnostné dianie.

• Globsec navštevujú desiatky novinárov. Spoločná tlačová konferencia. Foto: T. Bokor, MZVaEZ SR

Nikoho už neprekvapuje, že medzi hosťami nechýbajú hlavy štátov, ministri zahraničných vecí a obrany, veľvyslanci, nezávislí experti, analytici, a samozrejme novinári. Nad tohtoročným 11. ročníkom fóra prevzali záštitu ministri zahraničných vecí Slovenskej republiky a Českej republiky Miroslav Lajčák a Lubomír Zaorálek. GLOBSEC sa teší obľube veľkých hráčov, ako aj politikov z regiónu nášho susedstva. Preto nie div, že tento rok na konferencii vystúpilo 145 rečníkov z viac ako 70 krajín. Kým hlavná časť konferencie sa konala v Bratislave, sprievodné debaty pre širšiu verejnosť, označené ako „City Talks“, prebehli aj v Košiciach a Banskej Bystrici. Tento druh podujatí je dôležitý pre kultivovanie odbornej diskusie aj mimo hlavného mesta a pripomínanie si faktu, že bezpečnostná politika má naozaj dosah na každý kút krajiny.

Starostlivý výber panelistov a účastníkov reflektoval hlavné témy, medzi ktorými boli otázky regionálnej spolupráce, transatlantického partnerstva a aktuálneho vývoja v EÚ (migrácia, brexit, médiami prezentovaná kríza solidarity a jednoty EÚ).

V oblasti bezpečnosti to boli najmä otázky spojené so summitom NATO vo Varšave, vzostupom prejavov terorizmu a bojom proti Islamskému štátu. Stredobodom záujmu bol aj pohľad panelistov na komplikovaný vývoj v blízkovýchodnom regióne, osobitne na krízy v Sýrii, Iraku, Líbyi a hľadanie stratégií a prístupov k ich riešeniu. Z pohľadu našich zahraničnopolitických priorít nechýbala energetická bezpečnosť, budúcnosť vyšehradskej spolupráce, stabilita Balkánu, vývoj v krajinách Východného partnerstva, resp. ukrajinská kríza a informačná vojna s Ruskom.

PREZIDENT AKCENTOVAL ĽUDSKOSŤ

Na novú vlnu politickej propagandy a informačnej vojny poukázal vo svojom príhovore počas oficiálneho otvorenia prezident Andrej Kiska. Zdôraznil, že je potrebné využiť každú príležitosť na pripomína-

nie nenahraditeľnej úlohy EÚ a NATO. „Mali by sme otvorene hovoriť o bezpečnostných výzvach, ktorým čelíme. Vysvetľovať mladej generácii, prečo neexistuje lepšia alternatíva k slobode a demokracii. A že za žiadnych okolností nemôžeme zabudnúť na ľudskosť – bez ohľadu na prekážky, ktorým čelíme," dodal prezident SR.

Na úvod konferencie vystúpila s hlavným prejavom spolková ministerka obrany Ursula von der Leyen, ktorá poukázala na kľúčový význam jednoty v rámci EÚ a NATO pre posilnenie bezpečnosti na našom kontinente. Dôležitým ponaučením z našej spoločnej európskej histórie je zachovať jednotu „a neustúpiť ani o centimeter v otázkach hodnôt ako sú sloboda, úcta k ľudským právam, medzinárodné právo, tolerancia, humanita a solidarita," zdôraznila ministerka.

BEZPEČNOSŤ EURÓPY JE PRE USA DÔLEŽITÁ

Okrem kvalitných panelistov prispel k úspechu konferencie výber profesionálnych moderátorov, ktorí odviedli vo viacerých prípadoch skutočne skvelú prácu. Diskusie prebiehali v dynamickej atmosfére a boli interaktívne vďaka slovenskej konferenčnej technológii, tweetom a hlasovaniu prostredníctvom smartfónov. Priebeh vystúpení a diskusie z panelov bol streamovaný online, čo sprístupnilo GLOBSEC naozaj celému svetu. Keď pripočítame k účastníkom fóra vyše 200 novinárov, zastupujúcich špičkové zahraničné médiá – ako napríklad BBC, The Financial Times, Bloomberg, Thomson Reuters, Politico, The Economist, The Guardian, či Euronews – dostaneme veľmi zaujímavý „melange" účastníkov podujatia na Dunaji.

Vyvrcholením konferencie bola tradičná galavečera, počas ktorej ocenili bývalú ministerku zahraničných vecí USA Madeleine Albrightovú a českého diplomata Michaela Žantovského za posilnenie transatlantických väzieb. M. Albrightová počas debát akcentovala, že otázka bezpečnosti Európy je pre Washington naďalej veľmi dôležitá. Vyjadrila presvedčenie, že Spojené štáty sa musia naďalej angažovať vo svete, robiť jednoznačnú diplomaciu a mať jasno v tom, aká je ich úloha v 21. storočí. Neskrývala tiež podporu Hillary Clintonovej vo voľbe za šéfku Bieleho domu a výzvy na oslabenie transatlantického spojenectva alebo rozpustenie NATO označila za nebezpečné.

INKUBÁTOR NOVEJ GENERÁCIE ANALYTIKOV

Štart novej dekády bol pre GLOBSEC špecifický tým, že na ňom došlo aj k rebrandingu jeho zakladateľa a hlavného organizátora, ktorým je Slovenská atlantická komisia (SAK). Organizácia pri tejto príležitosti predstavila svoju víziu a stratégiu na nové desaťročné obdobie. Podľa jej prezidenta Róberta Vassa cieľom tejto zmeny bolo integrovať doterajší komplexný systém GLOBSEC, umocniť dopad výstupov a zároveň posilniť globálny záber organizácie. Z toho dôvodu bola vytvorená nová spoločná identita. Bude ňou odteraz osvedčená značka „GLOBSEC", zastrešujúca konzorcium všetkých spolupracovníkov organizácie. Súčasťou tejto zmeny bolo vytvorenie nového think-tanku „Globsec Policy Institute", ktorý nadviaže na prácu Inštitútu pre stredoeurópsku politiku (CEPI). Predmetom výskumu bude v najbližšom období oblasť štyroch programových pilierov: obrana a bezpečnosť, energetika, budúcnosť Európy a európske susedstvo. Okrem toho bolo vytvorené aj centrum GLOBSEC Academy Centre, ktoré sa má stať inkubátorom novej generácie bezpečnostných analytikov v prostredí banskobystrickej Univerzity Mateja Bela.

AMBÍCIE GENEROVAŤ NOVÉ MYŠLIENKY

Z pohľadu nášho rezortu je podujatie skvelým príkladom úspešného partnerstva medzi vládnym a mimovládnym sektorom. Aj to je jeden z dôvodov, prečo sa MZVaEZ SR už niekoľko rokov podieľa na príprave fóra, najmä prostredníctvom kontaktovania kľúčových osobností. GLOBSEC neposkytuje iba príležitosť na prezentáciu známych pozícií alebo priestor na kvalitnú diskusiu. Jeho ambíciou bolo a ostáva generovať myšlienky s potenciálom ovplyvniť svet okolo nás. Je faktom, že na okraj konferencie sa uskutočnilo až 140 bilaterálnych neverejných diplomatických rokovaní, o ktorých sa síce nepíše v programe, ale sú jeho neodmysliteľnou súčasťou. Z týchto rokovaní môžu vzísť podnety pre uzatvorenie neskorších medzinárodných dohôd aj v otázkach, ktoré sú reálne citlivé.

V dnešnom komplikovanom svete, poznačenom viacerými hrozbami a výzvami súčasne, má odborná diskusia o bezpečnostných otázkach zmysel. V tejto súvislosti predstavuje GLOBSEC veľmi dobrú príležitosť pre hľadanie riešení, ktoré majú potenciál posilniť bezpečnosť nielen v našom susedstve, ale aj na globálnej úrovni. Je sympatické, že sa to deje práve v našich zemepisných šírkach a z iniciatívy mladej generácie z mimovládneho sektora.

Norbert Brada

• Vľavo hore: nemecká spolková ministerka obrany Ursula von der Leyen. Foto: Globsec.
• Vpravo hore: minister M. Lajčák s ocenenou bývalou ministerkou zahraničných vecí USA Madeleine Albrightovou. Foto: T. Bokor, MZVaEZ SR.

NATO sa rozrastie o nového člena

Ministri zahraničných vecí 28 členských krajín na májovom zasadaní v Bruseli podpísali protokol o pristúpení Čiernej Hory do NATO. „Slovensko víta podpis prístupového protokolu s Čiernou Horou," konštatoval minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák.

„Je to dôležitý moment pre Čiernu Horu, pre Alianciu, ale aj pre región západného Balkánu." SR dlhodobo zohráva významnú úlohu pri podpore transformačných a integračných procesov v krajine a bola medzi prvými štátmi, ktoré prístupový protokol ratifikovali. Viac podrobností k tejto téme nám poskytol národný koordinátor vstupu Čiernej Hory do NATO, veľvyslanec Vesko Garčević (*na snímke*).

Prístupový proces k NATO sa začal v tomto roku, keď Čierna Hora slávi 10. výročie obnovy nezávislosti. Čo vtedy viedlo k ukončeniu spolužitia Čiernohorcov a Srbov v jednom štáte?

Dôvodov bolo viac – národná emancipácia, nefunkčnosť asymetrického štátneho zväzku so Srbskom a nedorozumenia, ktoré z toho pramenili, ekonomická politika a ďalšie. No rozhodujúca bola podľa môjho názoru túžba Čiernej Hory vziať osud do svojich rúk a ako suverénny štát pevne vykročiť cestou komplexných demokratických reforiem a vytvoriť predpoklady pre rýchlejší ekonomický rozvoj. Hneď po získaní nezávislosti boli vytýčené dva strategické ciele: integrácia do EÚ a do NATO. Na tejto ceste Čierna Hora urobila veľa: sme na prahu formálneho členstva v NATO, v rokovacom procese s EÚ sme pokročili, dosiahli sme významný ekonomický rast, vybudovali sme nezávislé demokratické inštitúcie, sme známi ako turistická a investičná destinácia.

Vstup do NATO ste označili za jeden zo strategických cieľov Čiernej Hory. Aké kľúčové motívy viedli vládu k tomuto kroku?

Dôvodov bolo mnoho, dali by sa rozdeliť do troch kategórií – bezpečnostné, ekonomické a politické.

Bezpečnostné výhody začlenenia sú viac ako jasné. Členstvo pomôže Čiernej Hore úspešnejšie sa konfrontovať s modernými bezpečnostnými výzvami, ako sú terorizmus, medzinárodná organizovaná kriminalita, mimoriadne situácie, proliferácia zbrojenia, atď. Skutočnosť, že Čierna Hora hraničí s dvoma členskými štátmi Aliancie (Albánsko a Chorvátsko) a jedným ašpirantom na členstvo (Bosna a Hercegovina) poukazuje aj na dotváranie bezpečnostnej architektúry regiónu.

Dlhodobá bezpečnosť, ktorú členstvo poskytuje, umožňuje vznik výhodnej investičnej a podnikateľskej klímy. Skúsenosti z predchádzajúcich rozširovaní Aliancie sú dobrým indikátorom, veľká väčšina krajín po vstupe do NATO zaznamenala rast priamych zahraničných investícií. Netreba zabúdať ani na politický aspekt. Proces začlenenia do NATO si vyžaduje aj prijímanie a praktickú implementáciu hodnôt Aliancie. NATO nie je iba vojenský zväz, ale aj spoločenstvo krajín, ktorého členom sa stávate cez osvojovanie si vysokých demokratických štandardov, ktoré krajiny tohto zväzu podporujú. Pozvanie na začlenenie je uznaním politickej zrelosti, reforiem, ktoré sme úspešne uskutočnili a emancipácie čiernohorskej spoločnosti.

Treba vziať do úvahy aj regionálny aspekt – začlenenie sa do NATO nielen zjednoduší spoluprácu v oblasti bezpečnosti, ale zlepší aj politickú spoluprácu s našimi susedmi, najmä s tými, ktorí už sú členmi alebo ašpirantami. To bude pozitívne vplývať na stabilitu nášho veľmi zraniteľného regiónu.

Na ktoré nedostatky v procese plnenia kritérií na členstvo vás upozornili a ako sa podarilo ich odstrániť?

Keď Čiernu Horu na summite NATO vo Walese vyzvali, aby začala intenzívny a sústredený dialóg s Alianciou, boli identifikované štyri

oblasti, v ktorých bolo potrebné uskutočniť pokrok: vláda práva, podpora verejnosti, reforma informačného sektora a reforma sektora obrany. Pri uskutočňovaní reforiem sme mali k dispozícii aj odbornú pomoc Aliancie vo všetkých uvedených oblastiach. Najlepším ohodnotením našej práce je práve doručenie pozvánky ako potvrdenie dosiahnutého pokroku a výsledkov z predchádzajúceho obdobia.

Vaša krajina má iba o čosi viac obyvateľov ako Bratislava a dve tisícky vojakov. Aký prínos môže mať podľa vášho názoru pre NATO?

Čierna Hora sa už ako partnerská krajina a ašpirant na členstvo zúčastnila na operáciách Aliancie v misiách ISAF a „Rozhodná podpora" v Afganistane. Tento prínos niekoľkokrát vysoko ocenilo tak NATO, ako aj členské štáty. Takisto sme členom Globálnej koalície pre boj proti ISIL/Daeš, ktorá – hoci nie je súčasťou štruktúry NATO, zahŕňa všetky členské krajiny Aliancie a mnohé partnerské krajiny. A napokon, aktívne sa podieľame na EÚ operácii EUNAVFOR-Atalanta, ako aj na misii EUTM v Mali. Preto si myslím, že Čierna Hora, úmerne svojej veľkosti a počtu obyvateľov, významne prispieva ku globálnej bezpečnosti.

Možnosť prispieť k snahám Aliancie dodatočne zosilňuje aj regionálna spolupráca. Päť štátov regiónu (Albánsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Macedónsko a Čierna Hora) dvakrát posielalo cez regionálnu iniciatívu „Americko-jadranská charta" (AS) spoločné jednotky do Afganistanu. Momentálne sú jednotky týchto piatich štátov rozmiestnené v rámci misie „Rozhodná podpora".

Preto som presvedčený, že hlavnými dôvodmi pre pozvanie našej krajiny do NATO boli prínos Čiernej Hory v aktivitách Aliancie, ako aj náročné reformy, ktoré úspešne uskutočňujeme.

Rusko vždy kriticky vníma rozširovanie Aliancie. Aké reakcie vyvolala pozvánka Čiernej Hory do NATO?

Reakcia bola pomerne ostrá. Znova sa ukázalo, že je proti rozširovaniu NATO, že ho považuje za nepriateľský akt namierený proti Rusku a škodlivý pre bezpečnostnú štruktúru Európy. Vzhľadom na to, že teroristický útok v Paríži sa udial niekoľko týždňov pred adresovaním pozvania, Rusko sa pokúsilo tieto dve témy prepojiť, zdôrazňujúc, že globálna spolupráca v boji proti terorizmu je imperatívom a že práve ťahy, ako je pozývanie Čiernej Hory do NATO, môžu túto spoluprácu narušiť. Moskva tiež niekoľkokrát, oficiálne aj neoficiálne vyhlásila, že vstup do NATO nemá podporu čiernohorského národa a žiadala usporiadanie referenda o členstve.

Na druhej strane, Čierna Hora ako samostatný štát má nesporné medzinárodné právo vybrať si zväz, do ktorého si želá patriť – samozrejme, keď splní vstupné podmienky. Rád by som pripomenul, že Čierna Hora je aj naďalej jednou z najpopulárnejších destinácií pre ruských turistov. Skutočnosť, že naša euroatlantická cesta neovplyvnila záujem ruských občanov najlepšie potvrdzuje naše stanovisko, že členstvo Čiernej Hory v NATO nie je namierené proti Rusku, ani proti akejkoľvek inej krajine.

Oznámenie, že Čierna Hora dostane pozvanie do NATO, vyvolalo na jeseň minulého roku sériu demonštrácií. Môžu byť za tým spomienky na bombardovanie bývalej Juhoslávie silami NATO, vplyv ruskej propagandy, alebo boli demonštrácie namierené aj proti vláde?

Časť čiernohorskej opozície začala v polovici septembra 2015 s mimoparlamentným pôsobením a zorganizovala sériu protestných zhromaždení, z ktorých niektoré sa skončili incidentmi a násilím. Aj keď deklarovaný cieľ protestov bola demisia vtedajšej vlády a vytvorenie dočasnej, ktorá by uskutočnila voľby, ikonografia na zhromaždeniach a podpora, ktorá prišla z určitých politických a náboženských skupín z Čiernej Hory, regiónu a Ruska, jasne poukázala na protinatovskú dimenziu celej situácie, hoci sa to organizátori pokúšali poprieť a skryť. Strany a mimovládne organizácie, ktoré tieto protesty organizovali, sú známe svojimi explicitne negatívnymi stanoviskami k NATO.

Dôvody pre odpor voči členstvu u časti voličov vyvolávajú spomienky na intervenciu Aliancie v Juhoslovanskej zväzovej republike v roku 1999. Hľadajúc dôvod pre antipatie netreba zanedbať ani agresívnu propagandu odporcov začlenenia. Táto propaganda často naberá konotácie, ktoré by sa dali nazvať proruské, čo sa odráža aj v pokusoch o voľbu „NATO alebo Rusko", ktorá nezodpovedá skutočnosti. Som presvedčený, že členstvo Čiernej Hory v NATO nemôže dlhodobo, ba ani v strednodobom horizonte znamenať nič nepriaznivé pre tradične dobré vzťahy Čiernej Hory a Ruska. To isté platí aj pre bilaterálne vzťahy Srbska a Čiernej Hory, keď Srbsko jasne vyhlásilo, že členstvo Čiernej Hory v NATO nie je hrozbou pre Belehrad, odkiaľ dokonca prišlo blahoželanie k pozvaniu.

Je známe, že podpora obyvateľstva pre vstup do Aliancie kolíše. Môže to vplývať na prístupové rokovania a môžu tu zohrať úlohu aj parlamentné voľby?

Proces prístupu sa už stal nevratným. Teraz bude nasledovať fáza ratifikácie prístupového protokolu v národných parlamentoch členských štátov. Ale to neznamená, že dielo je dokončené. Čaká nás usilovná práca pri ďalšom uskutočňovaní reforiem, najmä v oblasti vlády práva, ako aj na zvýšení verejnej podpory. Podľa posledných prieskumov verejnej mienky podpora sa pohybuje okolo 47 %. Zlepšenie sa vynasnažíme dosiahnuť, rovnako ako doteraz, aktívnou kampaňou podpory euroatlantických integrácií Čiernej Hory, zoznamovaním čiernohorských občanov s aktivitami a pôsobením NATO, ako aj s prednosťami, ktoré vyplývajú z členstva.

Riadne parlamentné voľby sa v Čiernej Hore uskutočnia v októbri tohto roka. Politické strany, ktoré sa snažia o začlenenie Čiernej Hory do NATO, budú mať podľa prieskumov verejnej mienky stabilnú, povedal by som až presvedčivú väčšinu v parlamente, ako to napokon bolo aj doteraz. Zostava parlamentu, zvolená po októbrových voľbách, prijme rozhodnutie o vstupe Čiernej Hory do Aliancie. Preto si nemyslím, že parlamentné voľby by mohli akýmkoľvek spôsobom spomaliť euroatlantickú cestu Čiernej Hory.

Aký priebeh prístupových rokovaní očakávate a dá sa odhadnúť aj termín vstupu Čiernej Hory do Aliancie?

Skúsenosti iných krajín, ktoré sú už prijaté za plnoprávnych členov, nám hovoria, že proces ratifikácie trvá približne jeden rok. Preto je reálne očakávať, že Čierna Hora sa stane členom NATO najneskôr v polovici roka 2017. Podpísaním prístupového protokolu boli tiež splnené podmienky, aby sa Čierna Hora ako pozvaná krajina zúčastňovala na stretnutiach NATO, kde môže vyjadrovať svoj názor, zúčastňovať sa v diskusiách, pravda, zatiaľ bez hlasovacieho práva.

Premiérou bola naša účasť na júlovom summite vo Varšave, kde sa Čierna Hora zúčastnila aj na príprave záverečného komuniké.

Rozhovor pre Svet a my pripravil veľvyslanec SR v Čiernej Hore Roman Hlobeň

• Spoločné foto na vedľajšej strane: po podpise pristupového protokolu. NATO Photo.
• Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák a predseda vlády Čiernej Hory Milo Djukanovič po podpise pristupového protokolu. NATO Photo.

Quo vadis humanitárna pomoc?

Vo svete je v súčasnosti na akútnu humanitárnu pomoc odkázaných viac ako 130 miliónov ľudí. To už predstavuje populáciu naozaj veľkého štátu. Naďalej dochádza k výraznému prehlbovaniu rozdielu medzi potrebami financovania humanitárnych aktivít a disponibilnými zdrojmi, a to napriek ich zdvojnásobeniu v poslednom desaťročí.

Tieto a ďalšie negatívne faktory priviedli viac ako 9000 účastníkov zo 173 krajín, vrátane 55 hláv štátov a vlád, stovky zástupcov súkromného sektora, občianskej spoločnosti a mimovládnych organizácií na vôbec prvý Svetový humanitárny summit, ktorý sa konal 23. a 24. mája 2016 v Istanbule. Podujatie zmobilizovalo pozornosť medzinárodnej komunity téme podstaty, povahy a rozsahu zmien, potrebných pre zefektívnenie spôsobu poskytovania humanitárnej pomoci tak, aby mohla adekvátne reagovať na závažné výzvy, ktorým v súčasnosti čelíme.

CHRÁNIŤ HUMANITÁRNYCH PRACOVNÍKOV

Prítomní politickí a štátni predstavitelia sa vyjadrovali k hlavným témam humanitárneho summitu. Agende pre ľudstvo, skoncipovanej generálnym tajomníkom OSN Pan Ki-munom, sa dostalo zaslúženej podpory, pričom dôraz bol položený na prevenciu a predchádzanie konfliktov, hľadanie politických riešení a vytváranie inkluzívnych spoločností, pretože väčšina humanitárnych potrieb dnes nesúvisí s prírodnými nešťastiami, ale naopak, sú dôsledkom ľudskej činnosti. Humanitárne aktivity pritom nemôžu nahrádzať politické riešenia, preventívnu diplomaciu, udržateľný rozvoj. Preto sa stala legitímnou aj otázka, či zvolený formát podujatia – voľné zhromaždenie aktérov humanitárnej pomoci namiesto medzivládnej konferencie – dostatočne prospel jeho deklarovaným cieľom.

Nepríjemnú realitu dnešných dní pripomenul prezident SR Andrej Kiska vo svojom príhovore, v ktorom zrejme aj pod dojmom smrti slovenskej lekárky a humanitárnej pracovníčky, rádovej sestry Veroniky Rackovej v Južnom Sudáne, apeloval na potrebu zvýšenej ochrany humanitárnych pracovníkov, pôsobiacich v zónach ozbrojených konfliktov. Zároveň pripomenul dobré meno Slovenska v krajinách, ako sú Keňa, Južný Sudán, Kambodža, či Haiti, ktoré sme si tam vybudovali vďaka pôsobeniu mimovládnych organizácií a dobrovoľníkov. Prezident informoval o plánoch slovenskej vlády zdvojnásobiť objem zdrojov na humanitárnu pomoc a zefektívniť systém jej fungovania.

• Situácia je náročná aj v Južnom Sudáne. Foto: OCHA/ Charlotte Cans.

VIAC PODPORY NÚTENE VYSÍDLENÝM

Jednou z kľúčových tém summitu bola ochrana civilistov v ozbrojených konfliktoch, kde má nezastupiteľnú úlohu medzinárodné právo. Je totiž poslednou bariérou pred barbarstvom. Účastníci vyzdvihli potrebu ochrany najviac zraniteľných skupín, zabránenia sexuálnemu násiliu voči ženám a dievčatám počas konfliktov, ochrany bezpečnosti škôl a školských zariadení. Osobitne rezonovala požiadavka ničím nerušeného prístupu humanitárnej pomoci pre civilné obyvateľstvo, na čo naliehavo upozorňuje situácia v Sýrii. Mnohí účastníci vyjadrili veľké pobúrenie nad opakovanými útokmi na zdravotnícke zariadenia a humanitárnych pracovníkov všeobecne.

Zrejme najzložitejšou témou z pohľadu aktuálnej situácie bol osud viac ako 60 miliónov nútene vysídlených, ktorým sa dostane globálnej pozornosti a podpory, aby mohli viesť bezpečný a plnohodnotný život. Summit riešil nielen okamžité humanitárne potreby, ale takisto aj potrebu posilnenia samostatnosti utečencov, vnútorne vysídlených a ich hostiteľských spoločenstiev, čo si vyžaduje nový prístup. Zdôrazňovaný bol význam stretnutia na vysokej úrovni, pripravovaného na úvod 71. VZ OSN 19. septembra 2016 v New Yorku. Počas jeho rokovania by mali byť prijaté ďalšie záväzky, týkajúce sa tejto oblasti. V súvislosti s tým vhodne rezonovalo vystúpenie prezidenta Medzinárodného výboru Červeného kríža (ICRC) Petra Maurera, ktorý kriticky konštatoval, že namiesto množstva rečí by mala byť pozornosť sústredená na riešenie samotných konfliktov, ktoré sú hlavným zdrojom násilného vysídľovania.

• Prezidenta SR Andreja Kisku na summite sprevádzal štátny tajomník MZVaEZ SR Lukáš Parízek. Foto: KPR.

POSILNIŤ UDRŽATEĽNOSŤ FINANCOVANIA

Počas tejto časti summitu bola oznámená iniciatíva „Vzdelávanie nepočká – fond pre vzdelávanie v krízových situáciách“, jeden z konkrétnych výstupov, ktorého cieľom je poskytovať kvalitné vzdelanie všetkým deťom, ktoré sa nachádzajú v krízovej situácii. Práve toto je oblasť, na ktorú sa v najbližšom období bude zameriavať aj naša pozornosť. Zatiaľ sa nám síce podarilo uskutočniť formálne postupy iba v prvom kole organizovania vzdelávacích projektov, ďalšie však bude nasledovať v najbližšom čase.

• Foto: OCHA/ Oktay Cilesiz.

Tak ako v iných oblastiach, aj pri organizovaní humanitárnej pomoci do značnej miery rozhodujú financie. Viaceré krajiny sa zapojili do snahy posilniť udržateľnosť financovania humanitárnych aktivít zvýšením kapitálovej bázy Centrálneho fondu pohotovostnej reakcie na úroveň 1 mld. USD. Rovnako aj poprední darcovia, medzinárodné humanitárne organizácie a ďalší partneri oznámili dosiahnutie dohody o tzv. Grand Bargain, ktorej účelom je presmerovanie zdrojov z úspor do akútnych humanitárnych potrieb a ich efektívne použitie, čo by malo v priebehu piatich rokov priniesť ďalších viac ako 1 mld. USD. V rámci inovatívnych prístupov k financovaniu humanitárnych potrieb zaujala iniciatíva zapojiť rizikový kapitál a digitálne nástroje kapitálových transferov pre rýchlu a efektívnu pomoc, či prezentácia špecifických islamských sociálnych dlhopisov.

ODSTRÁNIŤ LIMITY RÝCHLEJ POMOCI

Slovenská republika sa prihlásila k aktívnej účasti na hľadaní optimálneho nastavenia fungovania systému humanitárnej pomoci a v tejto súvislosti preklenutia prehlbujúceho sa deficitu zdrojov. Na základe výstupov jednotlivých diskusií by sa dalo všeobecne konštatovať, že všetky štáty obracajú svoju pozornosť na najbližšie zasadanie Hospodárskej a sociálnej rady OSN (ECOSOC), ktoré by malo priniesť podrobnejšie informácie o budúcom smerovaní výstupov zo summitu, na ktorých by členské štáty mohli ďalej stavať.

Doterajšie krátke skúsenosti s poskytovaním humanitárnej pomoci nás priviedli k záveru, že konanie summitu je vhodné využiť na prehodnotenie spôsobu organizácie slovenskej humanitárnej pomoci a odstrániť viaceré z existujúcich limitov jej rýchleho a efektívneho poskytovania. Vzhľadom na prevládajúce trendy totiž možno predpokladať, že potreba aktívneho angažovania sa Slovenskej republiky v humanitárnych aktivitách bude narastať, rovnako ako politický tlak zo strany našich partnerov.

AKTIVITY SR V RÁMCI PREDSEDNÍCTVA

Osobitný rozmer našim aktivitám dáva predsedníctvo v Rade EÚ. Našou ambíciou je prijať závery Rady k implementácii záväzkov, vyplývajúcich z výsledkov Svetového humanitárneho summitu. Na základe záverov z Istanbulu slovenské predsedníctvo navrhne možné zlepšenia systému poskytovania humanitárnej pomoci EÚ, ktorý by primeraným spôsobom riešil potreby ľudí postihnutých vojnovými konfliktami a prírodnými katastrofami. Pracovná skupina pre humanitárnu a potravinovú pomoc (COHAFA) bude pod slovenským predsedníctvom pokračovať v monitoringu implementácie druhého akčného plánu Európskeho humanitárneho konsenzu, so zameraním na dodržiavanie humanitárnych princípov (neutrality, ľudskosti, nestrannosti a nezávislosti) a medzinárodného humanitárneho práva. Náležitú pozornosť budeme venovať závažným, tzv. Level 3 (L3) krízam, rovnako ako aj zabudnutým krízam. Kľúčovou otázkou pri prerokúvaní humanitárnych potrieb, súvisiacich s konkrétnymi krízami, budú výživa a potravinová bezpečnosť.

V domácom prostredí chceme iniciovať prehodnotenie legislatívneho rámca, upravujúceho daňové povinnosti podnikateľských subjektov a navrhnúť jeho úpravy tak, aby bol motivačný pre zvýšenie ich záujmu o účasť na humanitárnej pomoci. Rovnako je našim zámerom dostať dotovanie humanitárnych aktivít z verejných zdrojov na úroveň porovnateľných krajín a dosiahnuť stav, kedy ich financovanie bude dlhodobé a predvídateľné.

K tomu, aby sme mohli nadobudnúť presvedčenie, že Slovenská republika je – primerane svojim možnostiam – efektívnym aktérom humanitárnej pomoci, nás čaká ešte dlhá cesta. Svetový humanitárny summit v Istanbule však bol potrebným podnetom na skvalitnenie našich politík a postupov.

Jaroslav Chlebo

Chceme iniciovať prehodnotenie legislatívneho rámca, upravujúceho daňové povinnosti podnikateľov a navrhnúť jeho úpravy tak, aby bol motivačný pre zvýšenie ich záujmu.

• Ilustračná fotografia: paul prescott / Shutterstock.com.

Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (Transatlantic Trade and Investment Partnership, v skratke TTIP) má ešte užšie spojiť dva silné hospodárske priestory – EÚ a USA – a vytvoriť tak najväčšiu zónu voľného obchodu na svete.

TTIP – hrozba alebo šanca?

Uľahčený prístup na trh v EÚ, resp. v USA by mal za následok väčšiu konkurenciu, a v konečnom dôsledku väčšiu možnosť výberu zo strany zákazníkov.

Pre jedných garant prosperity, hospodárskeho rastu a nových pracovných miest, ktorý posilní pozíciu EÚ ako významného aktéra v globalizovanom svete, pre iných strašiak, diktovaný záujmami veľkých koncernov na oboch stranách Atlantiku, ohrozujúci demokraciu a poškodzujúci životné prostredie a práva spotrebiteľov v EÚ.

Pojem TTIP sa prvý raz na verejnosti objavil vo februári 2013. Americký prezident Barack Obama vtedy v jednom zo svojich posolstiev o stave únie oznámil otvorenie rokovaní o zóne voľného obchodu s EÚ. O deň neskôr sa k nemu pridal aj vtedajší predseda Európskej komisie José Manuel Barroso. V júni 2013 schválilo 28 členských krajín EÚ negociačný mandát pre Európsku komisiu, aby v ich mene rokovala s USA. Prvé kolo rokovaní o TTIP sa uskutočnilo v júli 2013 vo Washingtone, zatiaľ posledné 13. kolo prebehlo od 25. do 29. apríla 2016 v New Yorku. V júli 2016 sa rokovacie tímy stretli v Bruseli po štrnástykrát.

ČO VŠETKO BY SA MALO ZMENIŤ

Predovšetkým by sa mal uľahčiť vzájomný prístup firiem na trhy v EÚ a USA. Clá sú v transatlantickom obchode už teraz nízke, TTIP by ich malo do veľkej miery úplne odstrániť. Pri existujúcom objeme vzájomného obchodu by to pre zainteresované firmy znamenalo výraznú úsporu financií a pre spotrebiteľov aj pokles cien. Navyše, podniky by mali mať možnosť zapojiť sa za rovnakých podmienok do verejného obstarávania na oboch stranách Atlantiku. Uľahčený prístup na trh v EÚ, resp. v USA by mali mať aj poskytovatelia služieb, čo by malo za následok väčšiu konkurenciu, a v konečnom dôsledku väčšiu možnosť výberu zo strany zákazníkov.

Vzájomný obchod ovplyvňujú okrem ciel aj tzv. netarifné prekážky. V USA majú napr. autá väčšinou červené smerovky, v EÚ oranžové. TTIP má ambíciu dosiahnuť to, aby si obe strany uznávali rozdielne technické normy a štandardy výrobkov a tovarov, vďaka čomu by ten istý výrobok nemusel byť vyrábaný v dvoch rôznych vyhotoveniach pre európsky a americký trh. To by znamenalo zníženie nákladov na výrobu a export. Regulácia by sa však nemala týkať len technických štandardov, ale aj noriem v oblastiach zdravotníctva, ochrany rastlín, kozmetiky, medicínskych produktov, liečiv a výrobkov textilného priemyslu. TTIP by malo uľahčiť aj vzájomný prístup k energiám a surovinám a malo by tiež riešiť otázku ochrany kultúrneho dedičstva a duševného vlastníctva. Rovnako by malo zahrňovať oblasť ochrany životného prostredia a práv zamestnancov.

SPORNÉ BODY SPOMAĽUJÚ DOHODU

Ak chce EÚ obstáť v globálnej súťaži o prosperitu a bezpečnosť, musia byť európske podnikateľské subjekty motivované vyrábať a vytvárať pracovné miesta v hospodárskom priestore Únie. Úsilie EÚ preto musí smerovať k uľahčeniu exportu jej tovarov. V dobe globalizácie tiež potrebujeme globálne štandardy a jasné pravidlá aj v oblasti medzinárodného obchodu. TTIP je príležitosťou stanoviť tieto štandardy spolu s USA, a to vytvorením najväčšej zóny voľného obchodu na svete.

Rokovania prebiehajú vo viac než 20 pracovných skupinách rozdelených podľa jednotlivých tematických okruhov. V týchto pracovných skupinách zasadá takmer 200 expertov, väčšinou úradníkov Európskej komisie a pracovníkov amerického ministerstva obchodu. Pôvodne mala byť dohoda rámcovo hotová už koncom roku 2015. Keďže sa však rokovania v niektorých sporných bodoch spomalili, nebolo možné tento časový plán dodržať. Ak by rokovania neboli zavŕšené do ukončenia funkčného obdobia prezidenta Obamu, mohlo by to spôsobiť ďalšie

problémy – nová americká administratíva by mohla mať o TTIP iné predstavy. Dohodu v jej konečnej podobe budú musieť schváliť Európska komisia, Rada ministrov obchodu EÚ, Európsky parlament, Kongres USA a do schvaľovacieho procesu sa s veľkou pravdepodobnosťou zapoja aj národné parlamenty členských krajín EÚ.

OZÝVAJÚ SA AJ KRITICKÉ HLASY

Hlavnou výhradou kritikov TTIP je, že dohoda bude predložená na schválenie vo forme hotového balíka, bez možnosti ovplyvniť priebeh a výsledok jej formovania zo strany verejnosti, ale aj väčšiny predstaviteľov členských krajín s rozhodovacími právomocami. Faktom však je, že pri žiadnych doterajších dohodách o voľnom obchode nebolo verejnosti sprístupnených toľko informácií, ako v prípade súčasných rokovaní o TTIP. Rokovací mandát, pozičné dokumenty EK, vrátane návrhov negociačných textov EÚ a niektoré ďalšie informácie sú širokej verejnosti dostupné na internete na webstránke Európskej komisie (v SR na internetovej stránke MH SR).

TTIP naráža na kritiku aj v kruhoch európskych kultúrnych tvorcov a umelcov, ktorí s ním často spájajú zánik tradičnej európskej kultúrnej rozmanitosti, a to možným prevzatím amerického modelu, ktorý v oveľa menšej miere využíva podporné systémy a subvenčné mechanizmy v tejto oblasti a kultúru a umenie považuje skôr za tovar.

PROGNÓZY DOPADOV NIE SÚ JEDNOTNÉ

Najčastejšou výhradou odporcov TTIP je však jednoznačne ohrozenie európskych štandardov kvality potravín. V USA je napríklad zvykom dezinfikovať hydinové mäso v tzv. chlórovom kúpeli, pričom časť verejnosti v EÚ sa obáva, že takto ošetrené mäso by sa vďaka TTIP mohlo dostať na trh EÚ. Niekedy je za týmto postojom len nedostatok informácií, keďže mnohí nevedia, že zdravotné riziko spojené s konzumáciou takéhoto výrobku nebolo dokázané.

Pre objektívnosť treba povedať, že štúdie zamerané na TTIP nie sú v prognózach jeho dopadov na ekonomiky členských krajín EÚ a USA jednotné. Niektoré predpovedajú výrazne pozitívny vplyv na hospodársky rast, zamestnanosť a príjmy obyvateľstva, iné sú v hodnotení dopadov TTIP zdržanlivejšie. Existujú aj štúdie s výrazne negatívnou prognózou. V prieskume verejnej mienky z novembra 2014, ktorý sa uskutočnil na objednávku Európskej komisie, z takmer 28 000 respondentov vo všetkých členských krajinách EÚ sa 58 % vyslovilo za uzavretie TTIP, 25 % bolo proti a 17 % nevedelo odpovedať (v SR bol výsledok 62 % za, 26 % proti a 12 % neodpovedalo). Pomer súhlasných a odmietavých hlasov k TTIP však treba brať s rezervou. Je totiž jasné, že nie každý respondent v prieskumoch verejnej mienky je informovaný tak dobre o aktuálnom vývoji rokovaní a nie každý je oboznámený so všetkými argumentmi „pre“ a „proti“.

MOŽNÉ BENEFITY TTIP PRE SLOVENSKO

Vláda SR, rovnako ako prevažná väčšina podnikateľského a obchodného sektora, je za uzavretie ambicióznej, komplexnej a vyváženej dohody o voľnom obchode EÚ s USA. Pre proexportne orientovanú slovenskú ekonomiku môže byť TTIP veľkou príležitosťou. Očakáva sa jeho pozitívny vplyv na hospodársky rast a zamestnanosť. Najmä automobilový priemysel by mohol profitovať zo zníženia ciel a z odstránenia netarifných prekážok obchodu. To isté platí aj pre naše malé a stredné podniky, ktoré by mohli profitovať z harmonizácie štandardov a technických noriem výrobkov, a tým zo zníženia nákladov na vývoz do USA.

TTIP by malo podľa odhadov viesť k nárastu hrubého domáceho produktu (HDP) SR o cca 0,3 – 0,4 %, t. j. cca 200 – 300 mil. eur ročne. Zároveň sa odhaduje nárast slovenského exportu do USA o 23 % a vytvorenie približne 2500 nových pracovných miest. Očakávaný nárast sa vzhľadom na nízky podiel USA na našom celkovom exporte (export SR do USA je cca 1,86 % z celkového SR exportu) prejaví nepriamo, a to cez zvýšené slovenské vývozy subdodávok do krajín EÚ a ich následný vývoz po kompletizácii z iných krajín EÚ.

PODPORIŤ OTVORENÚ DISKUSIU

Pri všetkých argumentoch „pre“ a „proti“ si treba uvedomiť, že skutočný dopad TTIP bude závisieť od konkrétneho dohodnutého textu, ktorý zatiaľ nie je k dispozícii. Všeobecné frázy, ktoré nemajú oporu v konkrétnych faktoch, nás neposúvajú ďalej. Napokon EÚ s jej vnútorným trhom je takisto zónou voľného obchodu, ktorá priniesla mnohým krajinám stabilitu a hospodársku prosperitu. Je nesporné, že pri každom rokovaní musia byť strany ochotné ku kompromisom. Ak napríklad európski vyjednávači tlačia na to, aby mali firmy z EÚ väčšie šance účasti na verejnom obstarávaní v USA, druhá strana požaduje ústupky v otázke riešenia sporov medzi investormi a štátmi prostredníctvom arbitrážnych grémií. Skrátka, výsledná dohoda nikdy nebude úplným sumárom predstáv a želaní jednej z rokujúcich strán.

Čo teda môžu zodpovední urobiť pre pozitívne vnímanie TTIP vo verejnosti? Umožniť a podporiť otvorenú diskusiu o všetkých aspektoch rokovaní, vyhýbať sa zužovaniu problematiky na mediálne účinné, ale z hľadiska celkového rozsahu dohody málo podstatné témy, ako napríklad chlórované kurčatá alebo geneticky modifikované organizmy (ktoré sú, mimochodom, z rokovaní vyňaté). Na druhej strane by mala verejnosť rokovania o TTIP kriticky sprevádzať, pýtať sa a vecne o ňom diskutovať. Len tak bude napokon TTIP lepšou dohodou pre všetkých.

Juraj Solčány

Obidva hospodárske priestory majú rozdielne predpisy a tradície, rozdielnu legislatívu a mentalitu. Vzhľadom na to sú rokovania v niektorých oblastiach osobitne náročné. Niekoľko príkladov.

Zdravotníctvo

Lieky uznané v USA a vyvážané do Európy sa pred uvedením na trh v EÚ musia znovu testovať a naopak. V USA môžu farmaceutické firmy voľne stanoviť cenu vyrábaných liečiv, v EÚ nie.

Poľnohospodárstvo

V USA sú povolené aj také pesticídy a hormóny, ktoré sú v EÚ zakázané. Ekologické normy sú v EÚ prísnejšie ako v USA.

Ochrana spotrebiteľov

V EÚ platí princíp prevencie, t.j. až keď je nejaký výrobok dokázateľne neškodný, môže sa dostať na trh. V USA platí presne opačné pravidlo – kým neexistujú vedecky podložené dôkazy o nebezpečnosti výrobku, môže byť distribuovaný spotrebiteľom. V EÚ je napríklad zakázaných takmer tisíc chemických látok obsiahnutých v kozmetických produktoch, v USA len približne tucet.

Verejné obstarávanie

V USA platí pravidlo uprednostňovania domácich subjektov pri verejnom obstarávaní. EÚ chce pomocou TTIP dosiahnuť zmenu tohto stavu, pričom požaduje otvorenie amerického trhu v tejto oblasti nielen na federálnej úrovni, ale aj na úrovni jednotlivých amerických štátov, na ktorej sa realizuje väčšina verejného obstarávania.

Vypĺňame biele miesta v znalostiach o Slovensku

• Hore: Ilustračná fotografia: Shutterstock.

• Uprostred: slovenský režisér Dušan Hanák (druhý sprava) s predstaviteľmi inštitúcií, ktoré pripravili úspešnú filmovú prehliadku vo Vroclave.

• „Športová diplomacia“ v praxi – stretnutie so slovenskými futbalistami Dušanom Kuciakom a Ondrejom Dudom z najslávnejšieho poľského klubu Legia Varšava v zaplnenej galérii inštitútu.

V slovensko-poľských vzťahoch jestvuje zaujímavý paradox – napriek tomu, že sme dva susedné slovanské národy, s blízkou kultúrou, jazykom i veľmi podobnou históriou prinajmenšom v uplynulom storočí – naše vedomosti o „susedovi“ za severnou resp. južnou hranicou sú na oboch jej stranách na neradostne nízkej úrovni. Pri vzájomnom lepšom spoznávaní sa, najmä v oblasti kultúry, školstva a vedy, majú nezastupiteľnú úlohu Slovenský inštitút vo Varšave a Poľský inštitút v Bratislave. Skôr ako spomeniem aj konkrétne aktivity, ktorými sa snažíme za „slovenskú stranu“ túto medzeru vo vedomostiach postupne zmenšovať, rád by som stručne priblížil históriu nášho inštitútu.

NAŠA KULTÚRA AJ ZA MÚRMI INŠTITÚTU

Slovenský inštitút vo Varšave bol zriadený 13. októbra 1993 ako výsledok rozdelenia dovtedajšieho federálneho „Československého kultúrneho a informačného strediska vo Varšave“ na dve samostatné inštitúcie. Po takmer dvojročnom pôsobení v priestoroch nášho veľvyslanectva vo Varšave, bolo na jeseň roku 1995 slávnostne otvorené sídlo Slovenského inštitútu na ulici Krzywe Koło 12/14. V budove uprostred varšavského Starého mesta, na ktorej „pridelení“ slovenskej strane a následnej rozsiahlej rekonštrukcii má veľkú zásluhu prvý riaditeľ inštitútu Ladislav Volko, teda pôsobíme už vyše 20 rokov. Našu činnosť vykonávame v reciprocne zmluvne garantovaných neplatených priestoroch, pričom len rozloha troch prezentačných miestností inštitútu predstavuje cca 160 m^2. Od roku 1995 sa na čele inštitútu vystriedalo 8 riaditeliek a riaditeľov, na ktorých pôsobenie sa od leta 2013 snaží nadviazať a ďalej ho tvorivo rozvíjať autor týchto riadkov.

Na úvod niekoľko faktografických údajov o podujatiach, zorganizovaných počas môjho tunajšieho pôsobenia. Za tri roky sa nám s mojimi miestnymi kolegyňami podarilo prezentovať rozmanitú slovenskú kultúru – či už ako dvojstranné aktivity alebo účasťou na rôznych medzinárodných festivaloch a projektoch – v 10 vojvodských (krajských) mestách, v 17 okresných a ďalších 25 menších mestách a obciach rozľahlej krajiny nášho severného suseda. Aj v rámci Varšavy sa snažíme čo najčastejšie vychádzať spomedzi múrov nášho inštitútu v ústrety potenciálnym záujemcom o slovenskú kultúru. Doteraz sme pripravili „Slovenské večery“ v 7 varšavských mestských častiach a desiatky podujatí v rôznych štátnych i samosprávnych kultúrnych inštitúciách poľského hlavného mesta.

MEDZI HOSŤAMI AJ BÝVALÍ PREZIDENTI

Spomeniem aspoň niektoré konkrétne aktivity, ktoré sa stretli s mimoriadne priaznivým ohlasom poľskej verejnosti. Z oblasti výtvarného umenia to boli výstavy grafík Albína Brunovského, malieb Jarmily Veľkej a Jaroslava Uhela, fotografií Karola Benického, či karikatúr Jozefa Hrušovského. Na prezentácii výnimočného medailérskeho projektu Ľudmily Cvengrošovej sa v našom inštitúte zúčastnili aj bývalí prezidenti Rudolf Schuster a Aleksander Kwaśniewski. Vďaka spolupráci príslušných slovenských a poľských inštitúcií boli vo varšavských prestížnych výstavných priestoroch – Národnej galérii Zacheta a Múzeu moderného umenia – prezentované diela významných slovenských umelcov Márie Bartuszovej, Júliusa Kollera a Stanislava Filka.

Slovenskú literárnu tvorbu v poľských prekladoch sa nám vďaka spolupráci s vroclavským vydavateľstvom „Książkowe Klimaty“ darí prezentovať na tunajších najväčších knižných veľtrhoch vo Varšave, Vroclave a Krakove. Poľskí čitatelia si obľúbili pravidelné diskusné stretnutia so slovenskými autormi, ktorých diela boli v uplynulom období preložené a vydané aj v ich krajine.

ZÁUJEM O SPOLOČNÉ MEDZNÍKY V HISTÓRII

V oblasti filmového umenia sa s veľkým záujmom poľskej odbornej i laickej verejnosti stretol štvormesačný projekt „Rebeli za kamerou“, v rámci ktorého si návštevníci varšavských a vroclavských kín mali možnosť pozrieť výber zásadných diel slovenskej a českej kinematografie z obdobia 60-tych rokov minulého storočia. Doteraz najrozsiahlejšiu prehliadku „zlatej éry“ slovenskej a českej filmovej tvorby v rámci Poľskej republiky sme pripravili v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom, Českým centrom vo Varšave a ďalšími partnermi, pričom „vroclavská časť“ bola zaradená aj do oficiálneho programu celoročného projektu „Vroclav – Európske mesto kultúry 2016“.

Našu hudobnú tvorbu v rámci svojich koncertných vystúpení v Poľsku úspešne predstavili klaviristka Eva Cáhová, violončelista Eugen Prochác, spevák Marián Bango, či slovensko-poľské zoskupenie Slavicada Quartet.

Veľkej obľube návštevníkov inštitútu sa tešia dlhodobé cykly, predstavujúce spoločné medzníky v histórii našich národov, jednotlivé slovenské regióny, či významné osobnosti, ktoré sa zaslúžili o rozvoj slovensko-poľských vzťahov. Do našich celoročných kurzov slovenského jazyka sa pravidelne zapája niekoľko desiatok záujemcov, ktorí si nielen zdokonaľujú svoje jazykové schopnosti, ale tiež sa dozvedajú množstvo nových informácií o slovenskej kultúre, histórii i súčasnosti.

PREZENTÁCIA POČAS PREDSEDNÍCTVA

Počas historicky prvého predsedníctva Slovenskej republiky v Rade EÚ sa vynasnažíme prezentovať slovenskú kultúru čo najširšiemu okruhu záujemcov v celoštátnych, regionálnych i mestských kultúrnych zariadeniach poľských miest a obcí. Na najbližšie mesiace sme spolu so slovenskými i poľskými partnermi pripravili viacero „predsedníckych“ kultúrno-prezentačných projektov, z ktorých spomeniem aspoň niekoľko ťažiskových. Vo Varšave to bude začiatkom septembra slávnostný koncert Slovenského komorného orchestra v reprezentačných priestoroch tunajšieho Kráľovského zámku.

Koncert tohto významného umeleckého telesa, prezentujúceho tvorbu popredných slovenských a poľských skladateľov, sa v druhej polovici septembra uskutoční aj v modernej budove Národného hudobného fóra vo Vroclave – Európskom hlavnom meste kultúry 2016.

V historickom centre Krakova, v prestížnych priestoroch Medzinárodného centra kultúry, v mesiacoch september až november predstavíme reprezentatívnu výstavu „Košická moderna“.

Slovensko bude tiež čestným hosťom už XVI. ročníka medzinárodného festivalu „Hudobné záhrady“. Na nádvoriach Kráľovského zámku vo Varšave tak budeme môcť počas piatich „slovenských večerov“ predstaviť slovenské hudobné, filmové i výtvarné umenie, ako aj prírodné, kultúrne a historické dominanty našej vlasti. Na začiatok októbra máme vo Varšave naplánovanú slovensko-poľskú konferenciu „Bratislava – mesto na križovatke kultúr“. Dvojdňové podujatie, s účasťou vedeckých pracovníkov univerzít a akadémií vied oboch krajín, predstaví v poľskej metropole históriu i súčasnosť Bratislavy, ktorá bude v tom čase nielen hlavným mestom Slovenskej republiky, ale symbolicky aj celej Európskej únie.

Realizácia spomínaných, už uskutočnených, i tých ešte len plánovaných kultúrno-prezentačných podujatí by, samozrejme, nebola možná bez spolupráce s našim veľvyslanectvom vo Varšave, Generálnym konzulátom SR v Krakove a príslušnými odbormi v ústredí, ako aj so zastúpením Slovenskej agentúry pre cestovný ruch vo Varšave, honorárnymi konzulátmi SR v Poľsku, lektorátmi slovenského jazyka na poľských univerzitách, Spolkom Slovákov v Poľsku, i s desiatkami slovenských a poľských kultúrnych inštitúcií. Forma a frekvencia ich zapojenia sa do prípravy a realizácie jednotlivých aktivít bola, prirodzene, rôzna – všetkým sa však chcem za podporu úprimne poďakovať a vyjadriť nádej, že naša úspešná spolupráca pri prezentácii slovenskej kultúry v Poľsku bude pokračovať.

Milan Novotný
riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave

• Bývalý poľský prezident Lech Wałęsa v galérii inštitútu na prezentácii poľského prekladu publikácie prof. Štefana Kassaya.

• Prehliadka výstavy významného slovenského umelca Stanislava Filka v Národnej galérii Zacheta.

• „Živá pozvánka“ v uliciach varšavského Starého mesta na prezentáciu regiónu Malá Fatra.

Foto: archív SI Varšava.

Reprezentovala nás v experimentoch NASA

Medzinárodná asociácia Women in Aerospace Europe na svojom tohtoročnom jarnom zasadnutí v Paríži udelila výročnú cenu v kategórii študentov a mladých profesionálov slovenskej astrobiologičke, predsedníčke Slovenskej organizácie pre vesmírne aktivity Dr. Michaele Musilovej, PhD. (27). Podieľala sa na výskume pre NASA a Európsku vesmírnu agentúru (ESA).

• Dr. Michaela Musilová, PhD., držiteľka prestížnej ceny Emerging Space Leaders grant, ktorú jej Medzinárodná astronautická federácia (IAF) udelila ako jednej zo 14 ľudí na celom svete.

Rodáčka z Bratislavy začala v roku 2007 študovať planetárne vedy, kombináciu geológie a astrofyziky, na University College v Londýne. Už vtedy sa zaujímala o možnosti existencie iného života vo vesmíre, avšak astrobiológia ako veda ešte vtedy neexistovala. V treťom ročníku štúdia získala jedno z dvoch štipendií, o ktoré sa uchádzala tisícka záujemcov, v prestížnom California Institute of Technology (Caltech) v USA, kde pôsobili aj špičkoví odborníci v odbore astrobiológia. Dostala sa do výskumnej skupiny, ktorá sa zaujímala o extrémofily, organizmy schopné prežívať aj v nehostinných podmienkach, panujúcich napríklad na okolitých planétach. Vďaka tomu mohla neskôr počas doktorátu stráviť takmer tri mesiace v Grónsku, kde študovala mikróby vyskytujúce sa na ľadovcoch, teda v prostredí nevhodnom na prežitie.

SLOVENSKÁ ŠTUDENTKA V TÍME NASA

Štúdium extrémnych organizmov vyústilo do úvah o ich praktickom využití vo výskume vesmíru, keď zistila, že americká vesmírna agentúra NASA sa vo svojom Jet Propulsion Laboratory zaoberá výskumami v oblasti astrobiológie. Ako študentka na Caltechu sa obrátila na príslušného vedúceho výskumu a navrhla mu projekty, na ktorých by chcela spolupracovať. Presvedčili ho natoľko, že ju zobral do svojho tímu. Trvalo takmer trištvrte roka, kým sa podarilo vybaviť špeciálne povolenia pre cudzinku, aby mohla pracovať v NASA ako hosťujúca výskumníčka. Pracovala na projektoch súvisiacich s výskumom vesmíru a tiež s prípravou „marsochodu“ Curiosity, ktorý sa v tom čase chystal na misiu na Marse. Ako odmenu za tento výskum mohla vložiť svoj podpis do Curiosity, ktorý sa teraz nachádza na červenej planéte.

Jubilejný rok Mórica Beňovského

V tomto roku si pripomíname niekoľkonásobné okrúhle životné jubileá Mórica Beňovského – 270. výročie narodenia (1746 vo Vrbovom), 230. výročie tragickej smrti (1786 v Mauritánii na Madagaskare) a popri ďalších jubileách tiež 240. výročie jeho voľby za veľkokráľa na Madagaskare (1776).

Móric Beňovský, cestovateľ, diplomat a podnikateľ, sa narodil v šľachtickej rodine. Otec Samuel bol plukovníkom cisárskej armády so slovensko-poľskými koreňmi, matka Rozália pochádzala z rodu Révayovcov, ktorí vzájomne komunikovali vo vtedajšej slovenčine. Rodinné prostredie nepochybne ovplyvnilo skutočnosť, že Móric sa už ako šestnásťročný identifikoval ako „slovenský šľachtic“.

Majetkové spory, ako aj príklon k protestantskému vierovyznaniu donútili Beňovského utiecť bez povolenia panovníčky Márie Terézie z Uhorska do Poľska, kde vstúpil do služieb Barskej konfederácie, bojujúcej proti kráľovi Stanislawovi Poniatowskému, vojensky podporovaného ruskou cárovnou Katarínou II. Móric sa ocitol v ruskom zajatí a vyhnanstve v Boľšerecku na Kamčatke. Už vtedy uplatnil svoje diplomatické nadanie, keď sa mu podarilo získať dôveru vyhnancov a postaviť sa na čelo ich sprisahania. Zmocnili sa lode Svätý Peter a s krehkým riečnym plavidlom dokázali pod Beňovského velením doplávať k Aleutským a Kurilským ostrovom, Japonsku, Formóze (dnešný Taiwan), až do Kantonu a Macaa. Beňovský pritom zmapoval severný Pacifik o sedem rokov skôr než slávny kapitán James Cook. Ako správny cestovateľ zanechal podrobné nákresy a mapy zo svojich plavieb.

V roku 1772 pricestoval do Paríža, kde diplomaticky zaujal kráľa Ľudovíta XV. a jeho ministrov prísľubom informácií o tajnej dohode medzi Moskvou a Angličanmi. Predložil im aj geniálny projekt presadzovania záujmov Francúzska na Madagaskare. Tento štvrtý najväčší ostrov sveta bol strategickou križovatkou na plavebnej ceste medzi Európou a Indiou. Diplomacia zabrala, Beňovského menovali za plukovníka zboru dobrovoľníkov, ktorý mal udržiavať kontrolu a umožňovať obchod na Madagaskare.

Aby sa zavďačil kráľovi, Beňovský na Madagaskare založil mesto Louisbourg. V tom čase bolo na ostrove veľa kmeňov s vlastnými kráľmi a náčelníkmi, neraz vo vzájomných vojnových konfliktoch. Barón si ich diplomaticky získaval poctami a darmi a zároveň cieľavedome podporoval slabšie kmene a kráľov proti silnejším. V jeho správe kráľovi Ľudovítovi XV. sa nachádza výrok hodný skúseného diploma-

Po vyše roku pobytu v Spojených štátoch sa vrátila na University College v Londýne dokončiť si magisterské štúdium. Téma jej magisterského projektu, ktorú si sama navrhla, bola spojená s astrobiológiou a zameraná na extrémne organizmy z antarktického prostredia, a možnosťou ako ich vystaviť podobnému kozmickému žiareniu ako na Marse. Štúdium absolvovala úspešne, ba dokonca získala zlatú medailu vojvodu z Edinburgu, manžela kráľovnej Alžbety II., nielen za výsledky štúdia, ale aj za dobrovoľnícke a iné aktivity.

Medzitým získala niekoľko štipendií na doktorandské štúdium, pre ktoré sa rozhodla na Bristolskej univerzite. Ukončila ho vo februári roku 2015 získaním doktorátu.

SIMULÁCIA MARSU OTVORILA DVERE

Vďaka svojmu výskumu extrémofilov a návrhu projektu s cieľom vytvoriť na Marse podmienky podobné ako na Zemi, sa jej v roku 2014 podarilo dostať do posádky simulovanej marťanskej misie, experimentu vedenom Marťanskou spoločnosťou, NASA a ESA, na ktorom sa zúčastnila ako prvá a zatiaľ jediná Slovenka. Uprostred studenej červenej americkej púšte v Utahu, v pomeroch podobných marťanským, žila sedemčlenná posádka vo výskumnej stanici tvaru valca o priemere osem metrov takmer tri týždne (*na snímke*). Výskumníci mali vymedzené množstvo vody, priestoru, kyslíka, elektriny, jedli stravu astronautov, možnosti komunikácie „so Zemou“ boli obmedzené, stanicu mohli opustiť iba v skafandri a boli limitovaní časom. Jediným spestrením bola zelenina a bylinky, ktoré Michaela Musilová pestovala pre posádku v osobitnom skleníku. V takýchto tvrdých podmienkach uskutočňovali výskum zameraný na možné prežitie človeka na Marse. Slovenská astrobiologička skúmala extrémofily z grónskych ľadovcov, ktoré vystavila simulovaným marťanským podmienkam. Cieľom bolo zistiť, či si dokážu vytvárať vlastné živiny aj za takých náročných podmienok. Experiment prebiehal na mikroorganizmoch v sklených nádobkách, pričom v každej bolo iné prostredie, niekde bez kyslíka, s miniatúrnym množstvom vody a takmer bez živín. Napriek tomu sa im v marťanských simulovaných podmienkach podarilo využiť fotosyntézu a minerály z pôdy, aby si sebestačne zohnali dosť živín na prežitie. Výsledky výskumu otvorili dvere k ďalším výskumným projektom, ktorých konečným cieľom by mohlo byť zúrodňovanie marťanskej pôdy pomocou organizmov žijúcich v extrémnych podmienkach.

CIEĽ: ASTROBIOLÓGIA NA SLOVENSKU

Slovensko vlani podpísalo zmluvu o spolupráci s ESA. Michaela Musilová sa vrátila domov, aby pomohla posunúť vesmírny výskum ďalej, čo je podmienkou, aby sa Slovensko v najbližších rokoch mohlo stať plnohodnotným členom ESA. Mala síce mnoho iných možností v zahraničí, napríklad ďalšiu spoluprácu s NASA či výskumné pozície na niekoľkých prestížnych britských univerzitách, ale podľa jej názoru bol ten správny čas vrátiť sa. Pretože na Slovensku je veľký potenciál a vo vesmírnom výskume máme veľmi šikovných ľudí, či už mladých výskumníkov alebo skúsených vedcov.

Ako predsedníčka Slovenskej organizácie pre vesmírne aktivity (SOSA) usiluje sa získať finančnú podporu pre vybudovanie centra kozmického výskumu v SR. Bolo by jedinečným vedecko-výskumným pracoviskom, zameriavajúcim sa na kozmický výskum aj astrobiológiu, veľmi perspektívne odbory ľudského bádania. Centrum by mohlo sprostredkúvať možnosti pre talentovaných slovenských vedcov pracovať v podmienkach, porovnateľných s úrovňou vedeckovýskumných centier vo svete. Michaela Musilová čakáva, že by mohlo prilákať vedcov, ktorí v súčasnosti pracujú v cudzine, a rovnako aj špičkové vedecké kapacity zo zahraničia.

---

ta: „Správnym pomerom vľúdnosti, ráznosti, obozretnosti a akčnosti sa dajú podrobiť aj tie najzúrivejšie národy.“ Takto si postupne získaval spojencov na tretine Madagaskaru, na najľudnatejšom a strategicky najdôležitejšom území na severe a východe ostrova. Výsledkom tejto obratnej taktiky bolo, že v roku 1776 si ho králi zvolili za veľkokráľa – „ampansakabé“.

V tom istom roku sa vrátil do Paríža, aby získal ďalšiu podporu pre svoj projekt. Poukazoval na stratovosť obchodu s otrokmi, vyľudňujúceho Madagaskar a navrhoval, aby sa, naopak, posilnila populácia aj prisťahovalcami z francúzskych území. Zvýšilo by to produktivitu, ako aj kúpyschopnosť obyvateľstva, ktoré by sa stalo konzumentom tovarov z Francúzska výmenou za ryžu, cukor, kávu, drevo, zlato, striebro a ďalšie prírodné bohatstvá. Avšak nový kráľ Ľudovít XVI. mal iné priority a barónа uspokojil povýšením na generála s odmenou a penziou.

Beňovský diplomaticky využil manželku kráľa Máriu Antoinettu, aby cez jej brata Jozefa II. získal pardon Márie Terézie. Cisárovná mu nielenže odpustila, ale povýšila ho do grófskeho stavu a menovala plukovníkom jej armády. Vypracoval projekt obchodnej vodnej cesty, ktorá mala spájať Viedeň cez Bratislavu a Komárno so Stredozemným morom, a to prepojením od Dunaja prostredníctvom kanálov. Pritom nestrácal zo zreteľa Madagaskar a dokázal presvedčiť vtedy už cisára Jozefa II., aby mu vydal dekrét splnomocňujúci ho presadzovať záujmy cisárstva na ostrove. Dekrét, žiaľ, nesprevádzali financie...

Húževnatý zámer podnikať na Madagaskare ho napokon priviedol k vytvoreniu vlastnej obchodnej spoločnosti, do ktorej pribral aj Johna Hyacintha de Magellana, potomka chýrneho cestovateľa. Jeho prostredníctvom vydal svoje „Pamäti a cesty“, ktoré sa stali svetovým bestsellerom, preloženým do desiatky jazykov. Pridali sa k nemu aj obchodníci Zollickofer a Messonier z Baltimore, ktorí ho vybavili loďou Intrepid s nákladom tovaru a výzbroje. Beňovský tak uskutočnil svoju poslednú moreplavbu od amerického až poza africký kontinent.

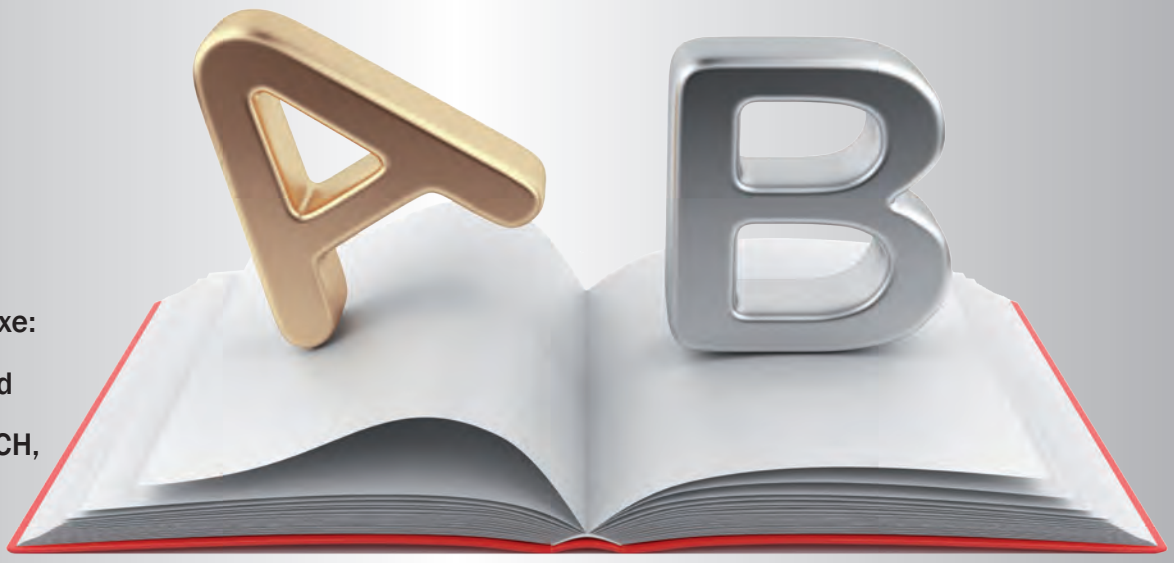
Po návrate na Madagaskar ako veľkokráľ začal budovať svoje budúce hlavné mesto Mauritánia, nazvané podľa jeho mena (Móric – latinsky Mauricius – Mauritánia). Francúzom oznámil, že končí obchodovanie s otrokmi, čím proti sebe definitívne popudil otrokársku kliku na ostrove Maurícius, kde sídlil francúzsky guvernér. Presvedčili ho vyslať proti Beňovskému trestný oddiel. Zrada zohráva úlohu v diplomacii aj v boji – vďaka grófovmu tlmočníkovi vojaci nečakane prepadli Beňovského a jeho ľudí. Hoci Móric do poslednej chvíle pálil z kanónov, nakoniec ho zasiahli. Ako francúzsky generál padol francúzskou guľkou...

Keď admirál Guy-Victor Duperré takmer o storočie neskôr hodnotil francúzsku koloniálnu epochu, pochvalne sa zmienil aj o „slávnom barónovi Beňovskom na Madagaskare“. V tomto jeho jubilejnom roku máme aj na Slovensku vzácnu príležitosť prehodnotiť románové a filmové šablóny a uctiť si Mórica Beňovského ako prvého historického euroobčana slovenského pôvodu, ktorý si získal svetové renomé.

Miroslav Musil

Krátky slovník diplomatickej praxe:

Pokračujeme v slovníku diplomatickej praxe: ďalšie z hesiel pod písmenami G, H, CH, I, K.

generálny konzul

Konzulárny úradník v najvyššej konzulárnej triede, ktorý má súčasne udelenú diplomatickú hodnosť. Ak je vedúcim konzulárneho úradu, jeho zatriedenie súčasne určuje úroveň konzulárneho zastúpenia v prijímajúcej krajine, ktorým je generálny konzulát.

honorárny generálny konzul

Honorárny konzulárny úradník v najvyššej konzulárnej triede generálneho konzula. Ak je vedúcim konzulárneho úradu, jeho zatriedenie súčasne určuje úroveň konzulárneho zastúpenia v prijímajúcej krajine, ktorým je honorárny generálny konzulát.

honorárny konzul

Honorárny konzulárny úradník vo vyššej konzulárnej triede konzula, ktorá je v poradí za generálnym konzulom a pred vicekonzulom. Ak je vedúcim konzulárneho úradu, jeho zatriedenie súčasne určuje úroveň konzulárneho zastúpenia v prijímajúcej krajine, ktorým je honorárny konzulát.

honorárny konzulárny úradník

Niektoré štáty používajú na doplnenie siete konzulárnych úradov z úsporných alebo iných príčin honorárnych konzulárnych úradníkov, ktorí vedú konzulárny úrad zväčša na úrovni honorárneho generálneho konzulátu alebo honorárneho konzulátu.

Pojem honorárny nie je odvodený od slova „honorár“, ale od „honor“ (z lat. česť), teda ide o čestnú funkciu vykonávanú bezodplatne, na vlastné náklady, vrátane výdavkov na zabezpečenie činnosti. Honorárny konzulárny úradník nie je zamestnancom v zahraničnej službe (nemôže mať udelenú ani prepožičanú diplomatickú hodnosť), môže byť občanom prijímajúceho, ba dokonca tretieho štátu, pričom túto pozíciu často zvyknú zastávať významné a vplyvné osobnosti. Konzulárna hodnosť sa prepožičiava na čas vykonávania funkcie. Na výsadách a imunitách, prislúchajúcich konzulovi z povolania, sa honorárny konzulárny úradník podieľa iba čiastočne (len v súvislosti s vykonávaním jeho konzulárnych funkcií), netýkajú sa ho najmä výsady osobnej nedotknuteľnosti a daňového oslobodenia. Riadi ho a kontroluje diplomatická misia vysielajúceho štátu v prijímajúcom štáte.

Konzulárny úrad vedený honorárnym konzulárnym úradníkom zriaďuje a zrušuje minister zahraničných vecí, ktorý honorárneho konzulárneho úradníka zároveň poveruje jeho vedením a určuje rozsah konzulárnych funkcií, ktoré môže vykonávať. Zväčša ide o pomoc občanom vysielajúceho štátu, podporu rozvoja obchodných, hospodárskych, kultúrnych a vedeckých stykov medzi vysielajúcim a prijímajúcim štátom, vydávanie víz alebo iných dokumentov cudzincom na vstup do vysielajúceho štátu, prípadne ďalšie.

„Ozajstná diplomacia je schopnosť povedať nie takým taktným spôsobom, aby celý svet uveril, že bolo povedané áno.“

Anthony Eden, britský konzervatívny politik, premiér a trojnásobný minister zahraničných vecí, 1897 – 1977.

honorárny konzulát

Konzulárny úrad vyššej triedy, ktorého vedúcim je honorárny konzul.

CH

chargé d´affaires

Diplomat poverený vedením zastupiteľského úradu. Funkcia chargé d´affaires (v diplomacii zaužívaná skratka CDA) nesúvisí s diplomatickými hodnosťami. Napriek tomu bývajú touto funkciou poverení zväčša diplomati so strednou a vyššou diplomatickou hodnosťou.

hospodárska diplomacia

(viď heslo „ekonomická diplomacia“, Svet a my č. 1/2016).

chargé d´affaires ad interim (a.i.)

Diplomat poverený len dočasne vedením zastupiteľského úradu počas neprítomnosti vedúceho diplomatickej misie, napríklad v medziobdobí pred vymenovaním nového mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca, v prípade jeho čerpania dovolenky, odvolania do ústredia na konzultácie a pod. Jeho poverenie notifikuje zastupiteľský úrad ministerstvu zahraničných vecí prijímajúcej krajiny. Nepovažuje sa za diplomatickú triedu.

chargé d´affaires en pied (e.p.)

Diplomat dlhodobo poverený ministrom zahraničných vecí vedením zastupiteľského úradu, do čela ktorého vysielajúci štát nedeleguje ako vedúceho diplomatickej misie mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca. Je zaradený do najnižšej diplomatickej triedy. Pre jeho poverenie nie je potrebné žiadať súhlas prijímajúcej krajiny, vymenovanie sa iba oznamuje ministerstvu zahraničných vecí tzv. kabinetným listom. Menovanie chargé d´affaires e.p. môže signalizovať aj politické dôvody, keď daný štát nemá záujem vzájomné vzťahy povyšovať na plnohodnotnú veľvyslaneckú úroveň.

I

identická nóta

Približne rovnaké oznámenie napríklad ministerstva zahraničných vecí vybraným diplomatickým misiám alebo rovnaké oznámenie jednej diplomatickej misie niekoľkým vybraným diplomatickým misiám o určitej otázke. Môže vyjadrovať zhodné stanovisko viacerých strán, avšak každej z nich ponecháva priestor na vlastnú formuláciu. Nóty, ktorých obsahová štruktúra je podobná ako u verbálnej nóty, nemusia byť vždy exaktne totožné, avšak mali by byť čo najzhodnejšie formulované a identické vo svojej podstate.

K

kabinetný list

Osobný list ministra zahraničných vecí adresovaný inému ministrovi zahraničných vecí alebo vedúcemu predstaviteľovi medzinárodnej organizácie. Píše sa v prvej osobe jednotného čísla a podpisuje ho odosielateľ.

Kabinetný list zvyčajne dostávajú pri svojom vymenovaní chargé d´affaires e.p., prípadne vedúci stálych misií pri medzinárodných organizáciách (napríklad stála misia pri EÚ, stála delegácia pri NATO a ďalšie), ktorí ho pri nástupe do funkcie odovzdávajú do rúk ministra zahraničných vecí prijímajúceho štátu, prípadne vedúcemu predstaviteľovi medzinárodnej organizácie.

• Honorárni konzuli sa stretávajú na pravidelných dvojročných poradách, spoločná fotografia z roku 2015. Foto: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

Autor: Tomáš Borec.

Predstavujeme eurominceAlebo čo všetko vám môže pristáť v peňaženke?

Všetky eurominceAlebo čo všetko vám môže pristáť v peňaženke? majú spoločnú prednú (lícnu) stranu, kde sú uvedené ich nominálne hodnoty, zatiaľ čo zadnú (rubovú) stranu môže každý z 19 členských štátov eurozóny využiť na prezentáciu svojich národných symbolov.

• Hore: ilustrácia Irina Safonova / Shutterstock.com.
• Dole: ukážky národnej strany eurominci Andorry.

Andorra

Malé kniežatstvo sa nachádza v Pyrenejách medzi Francúzskom a Španielskom, ktoré ho aj čiastočne spravujú – na čele štátu je francúzsky prezident spolu so španielskym biskupom zo Séo de Urgell, ktorých však zastupujú miestni predstavitelia. Obyvateľstvo tvoria Katalánci a Španieli, ktorí si len v roku 1993 v referende odhlasovali prvú písomnú ústavu a Andorra sa stala parlamentnou demokraciou. Aj keď Andorra nie je členom Európskej únie, je súčasťou jej colnej únie (členstvo neplatí pre obchod s poľnohospodárskymi výrobkami). Prevažujúcim zdrojom príjmov je turistický ruch, ročne krajinu navštívi okolo 8 miliónov turistov.

Andorra nemala svoju menu, platilo sa španielskymi pesetami a francúzskymi frankmi. Po zavedení eura v týchto krajinách sa aj v kniežatstve od roku 2002 začalo používať euro, hoci podľa názoru EÚ len „de facto“, nie však „de jure“. Odvtedy sa datujú aj snahy Andorry raziť vlastné eurominc, ktoré však opakovane narážali na veto EÚ. Až po úprave daňových zákonov a bankového tajomstva sa podarilo v roku 2011 uzavrieť s EÚ menovú dohodu, ktorá dovoľuje Andorre od roku 2014 vydávať vlastné eurominc v hodnote 2,4 mil. eur ročne. Dohoda tiež určila, že najmenej 80 % mincí má byť za nominálnu hodnotu uvádzaných do obehu a len 20 % na zberateľské účely.

Na minci hodnoty 2 eurá je znázornený štátny znak Andorry. Jeho erb rozdelený na štyri polia: v jednom je mitra a barla urgellského biskupa, v druhom tri červené pásy zo znaku grófov z Foix, v treťom štyri červené pásy zo znaku Katalánska a v štvrtom dva voly zo znaku grófov z Beárn. Pod erbom sa nachádza motto VIRTUS UNITA FORTIOR (vo voľnom preklade „V jednote je sila“). Na hrane mince 2 eurá sa šesťkrát strieda číslica 2 s dvoma hviezdami, pričom číslica je umiestnená striedavo vodorovne a otočená o 180°.

Zámok Casa de la Vall je motívom na minci 1 euro (návrh Jordi Puy). Stavba pochádza z konca 16. storočia a od roku 1702 bola sídlom najstaršieho parlamentu Európy – Generálnej rady, založenej v roku 1419. Zámok využívali aj vláda, štátna správa a súdnictvo. Do novej budovy sa andorrský parlament presťahoval až v roku 2011.

Na minciach 10, 20 a 50 centov je zobrazenie historického kostola v mestečku Santa Coloma (návrh Moles Disseny). Predrománska stavba pochádza z obdobia medzi 6. a 8. storočím, v 12. storočí k nemu pristavali vežu v lombardskom štýle.

Dva vzácne exemplár pyrenejskej fauny sú motívom mincí v hodnote 1, 2 a 5 centov (návrh Ruben Da Silva Carpio). Kamzík stredozemný je príbuzným nášho kamzíka vrchovského tatranského a orlosup bradatý (*na snímke hore*), ktorý rozpätím krídel až do 2,9 m patrí k najväčším lietajúcim vtákom sveta. Mince 1 a 2 centy zatiaľ ešte nie sú v obehu.

Ročník 2014 mincí razili v Španielsku, ročník 2015 vo Francúzsku.

Tomáš Borec

Zamestnanec – dostupný cieľ kyberútoku

Oblasť informačnej a kybernetickej bezpečnosti sa stáva čoraz viac skloňovanou témou aj u nás. V roku 2015 vláda SR schválila „Koncepciu kybernetickej bezpečnosti SR na roky 2015 – 2020“ a následne v marci 2016 odsúhlasila aj znenie „Akčného plánu realizácie Koncepcie kybernetickej bezpečnosti na roky 2015 – 2020“. Gestorom Akčného plánu je Národný bezpečnostný úrad, pričom úspešné plnenie definovaných úloh si vyžaduje plnú súčinnosť aj ďalších subjektov. Plnenie úloh v Akčnom pláne na roky 2015 – 2020 je rozdelené do siedmich strategických oblastí:

1. Vytvorenie inštitucionálneho rámca riadenia kybernetickej bezpečnosti.
2. Vytvorenie a prijatie legislatívneho rámca kybernetickej bezpečnosti.
3. Rozpracovanie a aplikácia základných mechanizmov zabezpečenia správy kybernetického priestoru.
4. Podpora, vypracovanie a zavedenie systému vzdelávania v oblasti kybernetickej bezpečnosti.
5. Stanovenie a aplikácia kultúry riadenia rizík a systému komunikácie medzi zainteresovanými stranami.
6. Aktívna medzinárodná spolupráca.
7. Podpora vedy a výskumu v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

V každej oblasti sú úlohy rozpracované tak, aby napĺňali jednotlivé strategické ciele Koncepcie a tým dosiahli stav, kedy bude v Slovenskej republike ochrana národného kybernetického priestoru systémom fungujúcim koncepčne, koordinovane, efektívne, účinne a na právnom základe. Dôležitým cieľom je aj systematické zvyšovanie bezpečnostného povedomie všetkých zložiek spoločnosti.

Vývoj informačných a komunikačných technológií spolu s rozšírením dostupnosti internetu vytvorili mnohé nové ekonomické príležitosti, ale umožnili tiež vznik zraniteľností, ktorých zneužitie potenciálnymi hrozbami zvnútra aj zvonku predstavuje riziká. Pripravenosť na bezpečnostné incidenty v oblasti informačno-komunikačných technológií a ich prevencia je veľmi dôležitá aj z dôvodu predsedníctva SR v Rade Európskej únie. Práve kvôli predsedníctvu sa SR nachádza v centre diania a musí zaistiť ochranu množstva citlivých informácií, ktoré sa spracúvajú, distribuujú a uchovávajú. Žiaľ, nejestvuje jednoduché opatrenie na elimináciu týchto rizík technologickými prostriedkami.

MZVaEZ SR v spolupráci s jednotkou pre riešenie počítačových incidentov CSIRT.SK vykonalo v máji tohto roka penetračné testy spravovaných informačných systémov, s cieľom overiť úroveň zabezpečenia informačných systémov pred štandardnými útokmi, identifikovať možné zraniteľnosti a navrhnúť bezpečnostné opatrenia. Stále sa však ukazuje, že ani najlepšie technické riešenie neochráni organizáciu pred cielenou kompromitáciou. Často sa zabúda na hrozbu v podobe zamestnanca, ktorý je ako vektor útoku stále podceňovaný. Aj z tohto dôvodu sa uskutočňujú školenia zamestnancov rezortu v oblasti kybernetickej bezpečnosti. V roku 2015 bolo vyškolených 297 a do konca mája tohto roka ďalších 126 zamestnancov. Školenie o kybernetickej bezpečnosti absolvovalo aj 91 takzvaných „liaison officers“, vybraných z radov študentov slovenských vysokých škôl, ktorí počas predsedníctva zabezpečujú komplexný servis takmer 600 delegáciám z celého sveta. Zostáva preto dúfať, že prípadným útokom naše systémy a zamestnanci odolajú a slovenské predsedníctvo úspešne zvládneme.

Zuzana Gajdaczková

• Foto: Školenie absolvovali aj zamestnanci rezortu krátko pred slovenským predsedníctvom v Rade EÚ. Autor: Tomáš Bokor, MZVaEZ SR.

Novinky v medzinárodnej zmluvnej základni SR

Slovenská republika 1. marca 2016 uložila ratifikačnú listinu k Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (Lanzarotský dohovor). Slovenská republika sa tak ako v poradí 40. členská krajina Rady Európy prihlásila k hodnotám a záväzkom dokumentu, posilňujúceho ochranu detí pred týmito formami násilia. Cieľom dohovoru je zabezpečiť ochranu práv dieťaťa pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, ako aj trestnosť takéhoto konania zo strany štátov ako zmluvných strán tejto multilaterálnej zmluvy, a to prostredníctvom prijatia účinných opatrení v rámci ich vnútroštátneho práva. Dohovor bol prijatý 25. októbra 2007 Výborom ministrov Rady Európy v Lanzarote a pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 1. júla 2016. Ratifikácia tohto dohovoru je jedným z ďalších krokov vo vzťahu k posilneniu ochrany práv dieťaťa, ktoré Slovenská republika dlhodobo presadzuje.

Slovenská republika 18. apríla 2016 uložila u depozitára – Organizácie amerických štátov – listinu o pristúpení k Medziamerickému dohovoru o výkone trestných rozsudkov v cudzine, čím zavŕšila proces pristúpenia. Medziamerický dohovor o výkone trestných rozsudkov v cudzine, označovaný aj ako Managujský dohovor (podľa názvu hlavného mesta Nikaraguy, kde bol podpísaný), je medzinárodnou zmluvou prezidentskej povahy, pričom pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 18. mája 2016. Dohovor prináša možnosť slovenským občanom, odsúdeným v niektorom zo štátov zmluvných strán, vykonať uložený trest odňatia slobody na Slovensku, čo napomôže dôslednému naplneniu výchovnej funkcie trestu, resp. individuálnej represie a lepšej resocializácii odsúdených. Pristúpením k Managujskému dohovoru sa rovnako položil právny základ vo veciach výkonu trestu vo vzťahu k ďalším takmer dvom desiatkam štátov, najmä z Južnej a Severnej Ameriky.

Karina Kičurová, Matúš Košuth

• Svet a my - časopis MZVaEZ SR • Uzávierka čísla: 15.7.2016 • Členovia redakčnej rady: Norbert Brada, Stanislava Buchtová, Zuzana Gajdaczková, Dana Hulková, Ivana Janíková-Stavrovská, Juraj Kliment, Martin Kmošena, Lukáš Lopatník, Juraj Solčány, Dana Srpoňová, Lenka Šarmírová, Kristína Urbanová • Kontaktné údaje: Tlačový odbor MZVaEZ SR, Hlboká cesta 2, 833 36 Bratislava 37, Slovenská republika. Telefón: +421 (0)2 5978 3071, e-mail: tlac@mzv.sk • Redakcia si vyhradzuje právo upravovať príspevky tak, aby sa po redakčných úpravách nezmenil ich význam • Nevyžiadané rukopisy ani obrazové materiály nevraciame • neoznačené texty sú redakčné články • Kopírovať, publikovať, elektronicky alebo inak rozširovať ktorúkoľvek časť časopisu Svet a my možno iba na základe písomného povolenia redakcie • Časopis je nepredajný.

www.mzv.sk www.youtube.com/mzvsr www.facebook.com/mzv.sk